

OSLO SPEILET

4 NÆRINGSUTVIKLING I
OSLO OG AKERSHUS

32 YRKESAKTIVITET
I OSLO

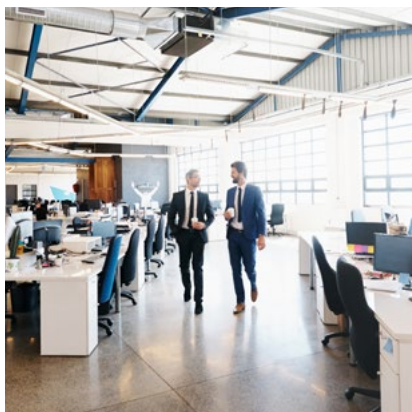
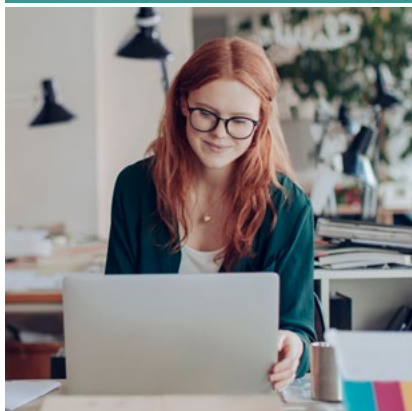
14 NÆRINGSATTRAKTIVITET OG
INNOVASJON I OSLO OG AKERSHUS

40 ANSATTE I OSLO
KOMMUNE

22 PENDLING I
OSLOOMRÅDET

INNHold

04**NÆRINGSUTVIKLING I
OSLO OG AKERSHUS****14****NÆRINGSATTRAKTIVITET
OG INNOVASJON I OSLO OG
AKERSHUS****22****PENDLING I
OSLOMRÅDET****32****YRKESAKTIVITET
I OSLO****40****ANSATTE I OSLO
KOMMUNE**

OSLOSPEILET ble utgitt første gang i 1991 og presenterer sentral informasjon og faktabaserte analyser fra kommunens statistikktjeneste til bruk for kommunens politiske og administrative ledelse og andre interesserte.

Oslo kommunes statistikktjeneste er organisert som et tverretattlig samarbeid mellom Byrådsavdeling for finans, Bymiljøetaten, Helseetaten og Utdanningsetaten.

Ansvarlig redaktør: Kommunaldirektør Arild Sundberg, Byrådsavdeling for finans

Redaktør: Morten Bildeng og Nils Petter Strand, Byrådsavdeling for finans

«Å komme sammen er begynnelsen. Å holde sammen er framgang. Å arbeide sammen er suksess»

Henry Ford

I dette nummeret av Oslospeilet har vi samlet fem artikler som alle bidrar til å tegne et bilde av nærings- og arbeidslivet i hovedstadsregionen.

Den første artikkelen tar for seg næringsutviklingen i Oslo og Akershus etter årtusenskiftet. Det har vært en betydelig vekst i arbeidsplasser i denne perioden både nasjonalt og i hovedstadsregionen. Beregninger viser hvordan bransjestrukturen og befolkningsveksten har virket inn på arbeidsplassveksten. Artikkelen viser videre at bransjestrukturen i Oslo og Akershus trolig vil slå heldig ut med tanke på framtidig arbeidsplassutvikling.

Videre, i den andre artikkelen, om næringsattraktivitet og innovasjon i Oslo og Akershus, beskriver forfatterne Oslo og Akershus som navet i forsknings- og utviklingsaktiviteten i Norge. Oslo og Akershus står for nesten 40 prosent av forsknings- og utviklingsinvesteringene i landet. Osloregionen har i norsk målestokk unike kompetanseressurser og et mangfoldig næringsliv. Mye tyder imidlertid på at disse gunstige forholdene kunne blitt utnyttet mer effektivt.

Om lag en tredjedel av 1,3 millioner arbeidsplasser på Østlandet ligger i Oslo. Det er flere arbeidsplasser i Oslo enn det er sysselsatte innbyggere i byen. Næringsutviklingen i Oslo og pendlingen til Oslos varierte arbeidsmarked, er

viktig for den regionale utviklingen og oslo-regionens samlede konkurransekraft. I den tredje artikkelen ser vi nærmere pendlingsutviklingen i Osloområdet de seneste årene. Vi ser også på hvilke næringer som har mest pendling og på forholdet mellom pendling og de yrkesaktives utdanningsnivå.

Yrkesaktiviteten i Oslos befolkning er noe lavere enn landsgjennomsnittet. Det er imidlertid store forskjeller innad i byen. I artikkelen om yrkesaktivitet i Oslo ser vi at det er klart høyest sysselsettingsgrad blant de med høyest utdanning og norsk bakgrunn. Forskjellene i yrkesaktivitet mellom bydelene reflekterer i stor grad befolknings sammensetningen i de ulike bydelene.

Avslutningsvis ser vi nærmere på ansatte i Oslo kommune og hvordan sammensetningen av kommunens ansatte skiller seg fra arbeidslivet i byen for øvrig. I denne artikkelen viser vi hvordan kjønnsfordeling, aldersfordeling, utdanningsnivå og andel med innvandrerbakgrunn varierer mellom de ulike kommunale virksomhetene.

NÆRINGSUTVIKLING I OSLO OG AKERSHUS

Oslo og Akershus hadde samlet sett lav vekst i antall arbeidsplasser i næringslivet fram til 2010, men har i de siste seks årene hatt sterkere vekst enn i resten av landet. Et nytt trekk er at veksten i næringslivet nå er sterkere enn forventet både i Oslo og Akershus. Samtidig har de strukturelle betingelsene for vekst blitt bedre. Dermed ser det ut til at Oslo og Akershus vil få en klart sterkere vekst enn i resten av landet de neste årene.

Vekst i antall arbeidsplasser i næringslivet

Antall arbeidsplasser i næringslivet i Akershus har hatt langt sterkere vekst enn landsgjennomsnittet. Antall arbeidsplasser i Akershus har økt med 28,5 prosent fra slutten av 2000 til slutten av 2016. I samme periode økte antall arbeidsplasser i Norge med 10,9 prosent. I Oslo har veksten i antall arbeidsplasser vært svakere enn i resten av landet. Veksten i antall arbeidsplasser i Oslo har vært 7,9 prosent siden 2000. Oslo har imidlertid fått sterkere vekst enn resten av landet, spesielt de siste tre årene. Oslo og Akershus hadde samlet sett lavere vekst i næringslivet enn resten av landet fra 2000 til 2014, men har hatt sterkere vekst de siste årene. Veksten i antall arbeidsplasser i Oslo og Akershus har nå passert 2000-indeksen for resten av landet.

SSB endret metodene for registrering av sysselsettingen i 2015. Den nye metoden var strengere enn tidligere og førte til at antall arbeidsplasser i næringslivet ble redusert med omtrent 60 000 i forhold til tidligere metode. Nedgangen i 2015 er hovedsakelig et resultat av denne metodeendringen.

Drivkrefter – hva betyr bransjesammensetningen?

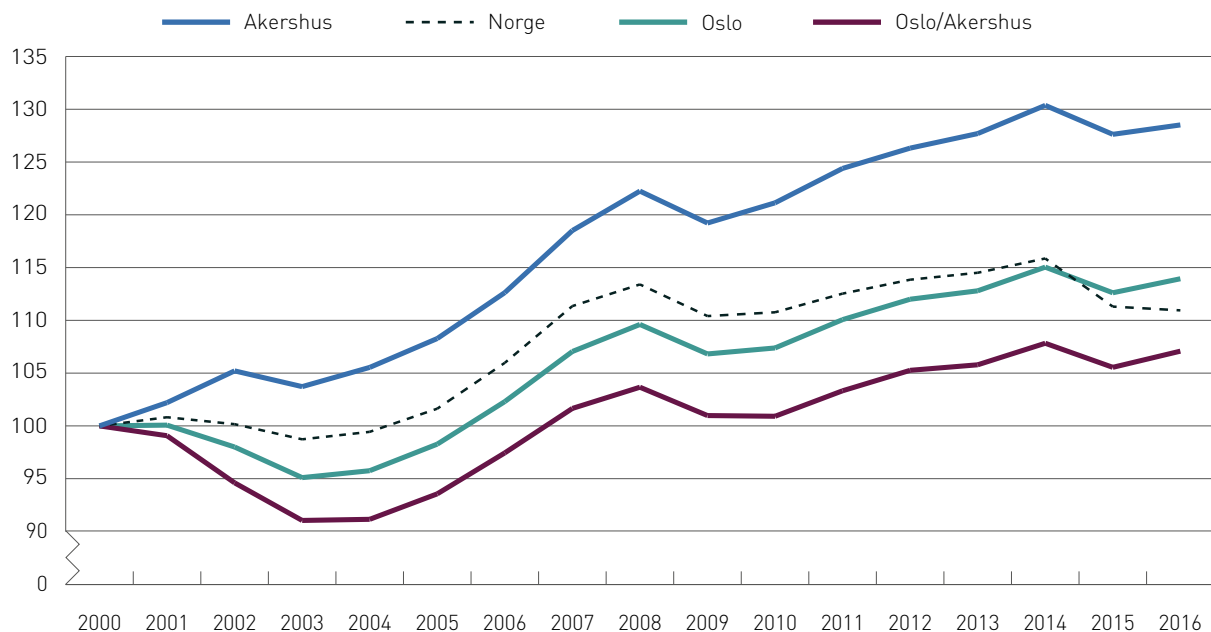
En vanlig metode for å illustrere bransjesammensetningen er å se på lokaliseringkvotienter. Vi tar da andelen som antall arbeidsplasser i en enkelt bransje utgjør av samlet sysselsetting og dividerer på andelen som bransjen har på landsbasis. Hvis tallet er 1, er det

SAMMENDRAG

”

Oslo hadde svak vekst i antall arbeidsplasser i næringslivet mellom 2000 og 2010, sammenliknet med resten av landet. Veksten i antall arbeidsplasser i næringslivet var overraskende svak ut fra bransjestrukturen og befolkningsveksten. Etter 2010 har veksten i næringslivet i Oslo blitt sterkere enn resten av landet. Veksten har nå blitt høyere enn forventet ut fra bransjestrukturen og befolkningsveksten. Akershus har hatt sterk vekst i næringslivet siden 2000. Veksten i antall arbeidsplasser i næringslivet i Akershus har vært høyere enn forventet ut fra bransjestruktur og befolkningsvekst. De strukturelle betingelsene for å få relativ vekst i næringslivet har blitt bedre for både Oslo og Akershus etter oljekrisen. Det skyldes at bransjestrukturen har blitt mer fordelaktig. Næringslivet i Oslo og Akershus er derfor forventet å vokse langt sterkere enn i resten av landet de neste årene.

Figur 1. Antall arbeidsplasser i næringslivet¹, indeksert slik at nivået i 2000=100. Kilde: Registerbasert sysselsettingsstatistikk SSB.

samme andel som på landsbasis. Hvis tallet er 2 er andelen dobbelt så høy som på landsbasis.

Oslo og Akershus har relativt mye av bransjer som tele og IKT, agentur og engros, finans, forretningsmessig tjenesteyting og tekniske/viten-skapelige tjenester. Det er lav andel av primær-næringer og industri.

I siste kolonne er det vist hvilken prosentvis vekst bransjene har hatt i perioden 2000 til 2016. Med unntak av agentur og finans, har det vært sterk vekst i de bransjene Oslo og Akershus har relativt mye av. De fleste bransjene som det er relativt lite av i Oslo har hatt nedgang. Unntaket er olje og gassutvinning og tjenester knyttet til disse.

Det kan se ut til at Oslo og Akershus har hatt en forholdsvis gunstig bransjesammensetning i perioden 2000 til 2016, hvis vi ser bort fra at oljesektoren har vært liten. Etter oljekrisen, da oljesektoren fikk nedgang, har bransjesammen-setningen blitt enda mer gunstig.

Det er mulig å beregne hvilken effekt bransje-sammensetningen har på veksten i næringslivet gjennom en såkalt shift/share-analyse. Shift/ share- analyser er en klassisk metode for å skille mellom ulike drivkrefter for vekst: nasjonal vekst, strukturell vekst og regional vekst. Metoden er beskrevet så tidlig som på 40-tallet (Daniel Creamer 1942). Metoden tar utgangspunkt i at ulike steder har ulik fordeling av bransjer. Man sammenlikner veksten i de ulike bransjene på det aktuelle stedet med bransjenes vekst nasjonalt. Operasjonen ender opp med å dekomponere veksten på stedet i tre drivkrefter: den nasjonale veksten, effekten av bransjestrukturen og den regionale veksten. Effekten av bransjestrukturen positiv dersom det er en overvekt av arbeidsplasser i bransjer som vokser mer enn gjennomsnittet.

Figur 2 er resultatet av en slik analyse, vist for årlige endringer i antall arbeidsplasser i Oslo og Akershus.

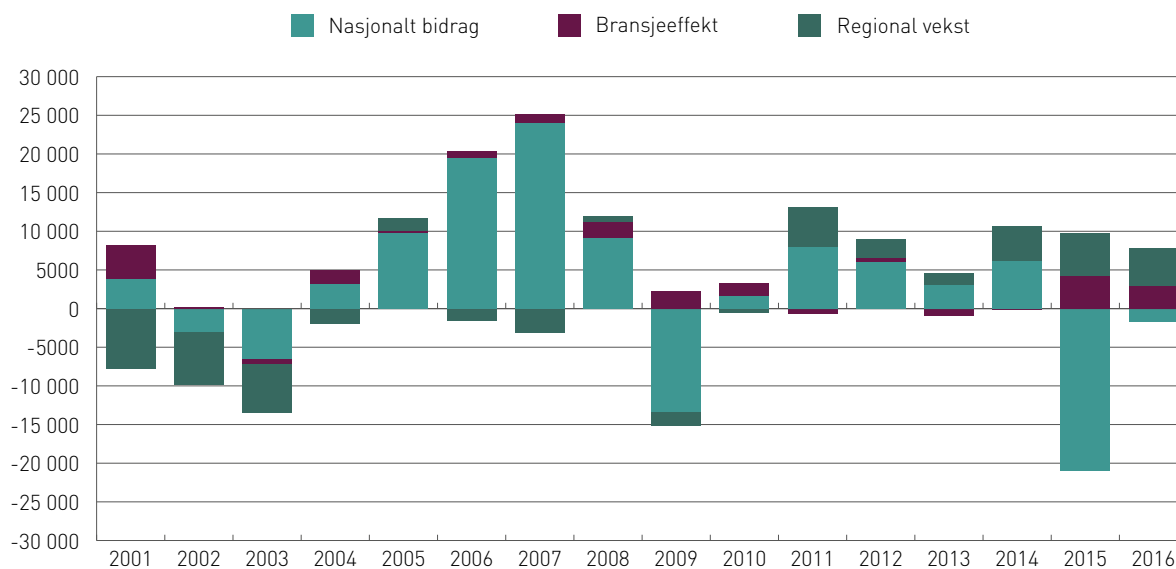
Det nasjonale bidraget er den viktigste komponenten for å forklare veksten i næringslivet i Oslo og Akershus. I denne perioden har det blitt 64 600 flere arbeidsplasser i næringslivet. 48 514 av disse kan tilskrives nasjonal vekst. Bransjesammensetningen har påvirket veksten positivt i de fleste periodene, men ikke alle. Bransjeeffekten bidratt til en vekst på 19 795

¹ Næringslivet er privat sektor inklusive offentlig eide foretak, og omfattet 68,1 prosent av alle arbeidsplasser i Norge, 71,4 prosent i Akershus og 73,8 prosent i Oslo i 2016.

Tabell 1. Lokaliseringskvotienter for ulike bransjer i Oslo og Akershus. I siste kolonne angis prosentvis vekst i antall arbeidsplasser fra 2000 til 2016.

	Lokaliseringskvotienter			
	Akershus	Oslo	Oslo/Akershus	Vekst 2000-2016
Tele og IKT	1,73	2,87	2,34	38,0
Agentur og engros	1,83	1,85	1,84	-5,6
Diverse pers. tjenester	0,66	2,62	1,71	22,4
Finans, eiendom, utleie	0,79	2,49	1,71	0,9
Forr tjenesteyting	0,84	2,42	1,68	35,2
Teknisk/vitenskap	1,33	1,85	1,61	60,1
Servering	0,81	1,85	1,37	31,6
Utleie av arbeidskraft	0,77	1,85	1,35	31,8
Aktiviteter, kultur etc.	0,93	1,60	1,29	34,1
Transport	1,26	1,15	1,20	-11,9
Lokale tjenester	0,92	1,03	0,98	46,0
Handel	1,00	0,92	0,96	9,8
Overnatting	0,72	1,12	0,93	-7,7
Bygg og anlegg	0,81	0,95	0,89	55,6
Næringsmidler	0,62	0,70	0,66	-17,0
Prosessindustri	0,36	0,77	0,58	-33,3
Annen industri	0,45	0,69	0,58	-31,9
Verkstedindustri	0,58	0,29	0,42	-16,5
Olje og gass utvinning	0,69	0,15	0,40	48,9
Gruve	0,53	0,05	0,27	2,5
Landbruk	0,45	0,04	0,23	-41,1
Olje og gass	0,39	0,08	0,22	106,8
Fiske og havbruk	0,03	0,05	0,04	-18,8

Figur 2. Årlig vekst i antall arbeidsplasser i næringslivet i Oslo og Akershus brutt ned i nasjonal vekst, bransjeeffekt og regional vekst.

arbeidsplasser i perioden 2000 til 2016. Vi kan også se at bransjeeffekten ble langt mer positiv i 2015 og 2016 enn i de foregående årene. Det er en effekt av oljekrisen. Oslo og Akershus har relativt liten andel av næringslivet i oljesektoren, og drar dermed fordel av det.

Det er også verd å merke seg at det den regionale veksten, det vil si vekst som ikke kan tilskrives verken nasjonal vekst eller bransjeeffekt, er negativ i perioden sett under ett. Det betyr at dersom hver enkelt bransje i Oslo og Akershus hadde hatt samme vekst som landsgjennomsnittet i perioden 2000 til 2016, ville veksten blitt høyere enn den faktiske. Den regionale veksten har imidlertid blitt positiv i de seks siste årene.

Hva betyr befolkningsutviklingen?

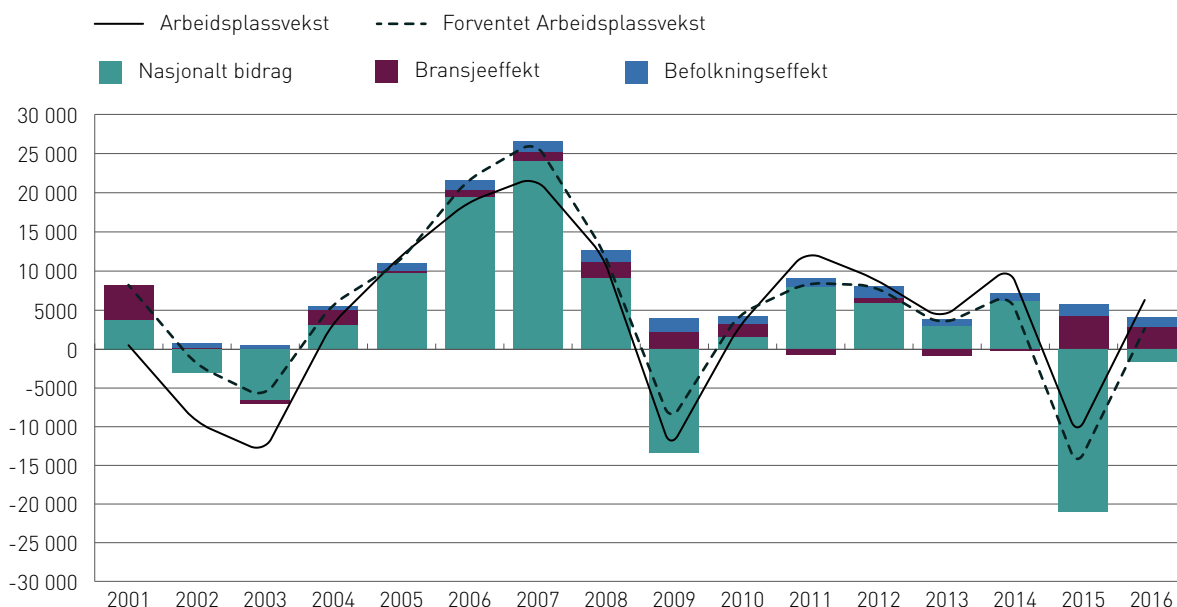
Noen bransjer blir direkte påvirket av befolkningsutviklingen på stedet. Empiriske analyser som Telemarksforskning har gjennomført, viser at bransjer som bygg og anlegg, servering, finans og utleie, lokale næringer og handel blir direkte påvirket av befolkningsveksten. Der befolkningsveksten er sterkere enn landsgjennomsnittet vil vi forvente at disse bransjene får en tilsvarende sterkere vekst. Denne befolkningseffekten kan også beregnes nøyaktig fra år til år. Befolkningseffekten kommer i tillegg til det som ble betegnet som nasjonalt bidrag og bransjeeffekten i figur 2. Den vil da være en komponent som kan forklare det

som ble omtalt som regional vekst i figur 2. Den nasjonale veksten, bransjeeffekten og befolkningseffekten vil til sammen utgjøre den forventede arbeidsplassveksten i et område.

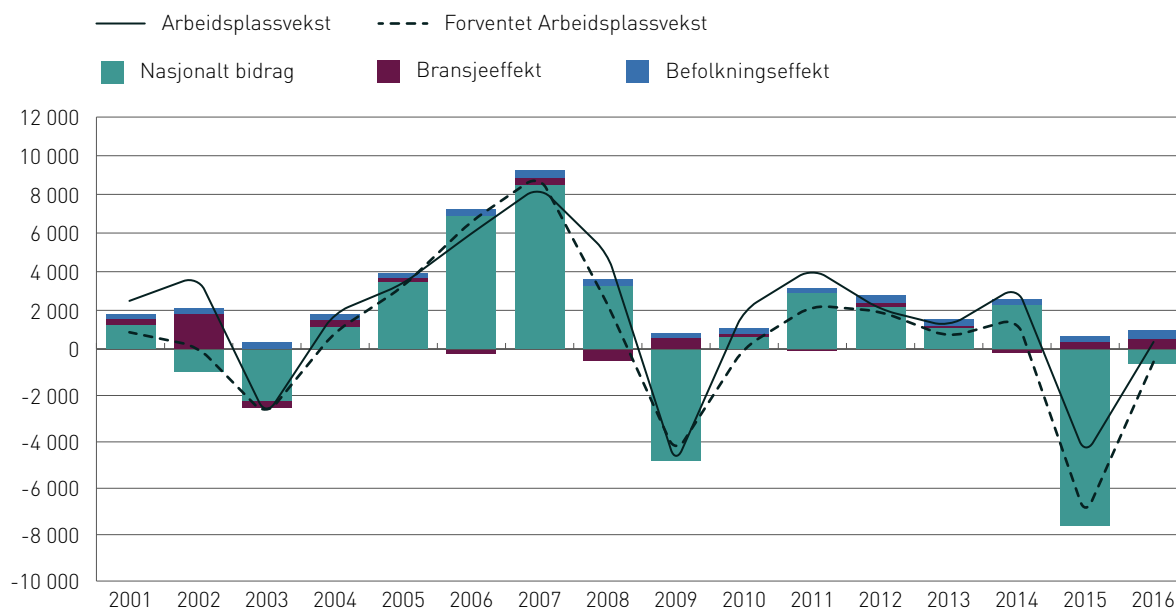
I figuren kan vi se hvilken årlig vekst som modellen forventer i næringslivet i Oslo og Akershus. Den faktiske veksten er også lagt inn i figuren. Oslo og Akershus har sterkere befolkningsvekst enn landsgjennomsnittet i denne perioden. Effekten av befolkningsveksten på arbeidsplassveksten i næringslivet i Oslo og Akershus er beregnet til +16 676 arbeidsplasser.

Selv om modellen er ganske enkel, ved at den bruker kun bransjesammensetning og relativ befolkningsvekst som eksogene variable, gir den en ganske god prediksjon på arbeidsplassveksten i næringslivet. Et interessant trekk er at den faktiske veksten var lavere enn den forventede fra 2000 til 2010. I denne perioden var veksten i næringslivet 37 316 arbeidsplasser lavere enn den forventede. Dette snudde i 2010, og i de seks siste årene har veksten i næringslivet blitt 17 021 arbeidsplasser høyere enn forventet. Ser vi hele perioden fra 2000 til 2016 under ett, er veksten fremdeles lavere enn forventet. En skulle kanskje tro at Oslo og Akershus, som utgjør det største integrerte arbeidsmarkedet i Norge, hadde en fordel med hensyn til å skape arbeidsplassvekst i næringslivet. Det er imidlertid lite som tyder på

Figur 3. Drivkrefter for arbeidsplassveksten i næringslivet i **Oslo og Akershus** samlet, forventet og faktisk vekst. Enheten på den vertikale aksen er endring i antall arbeidsplasser i næringslivet.

Figur 4. Drivkrefter for arbeidsplassveksten i næringslivet i **Akershus**, forventet og faktisk vekst. Enheten på den vertikale akse er endring i antall arbeidsplasser i næringslivet.

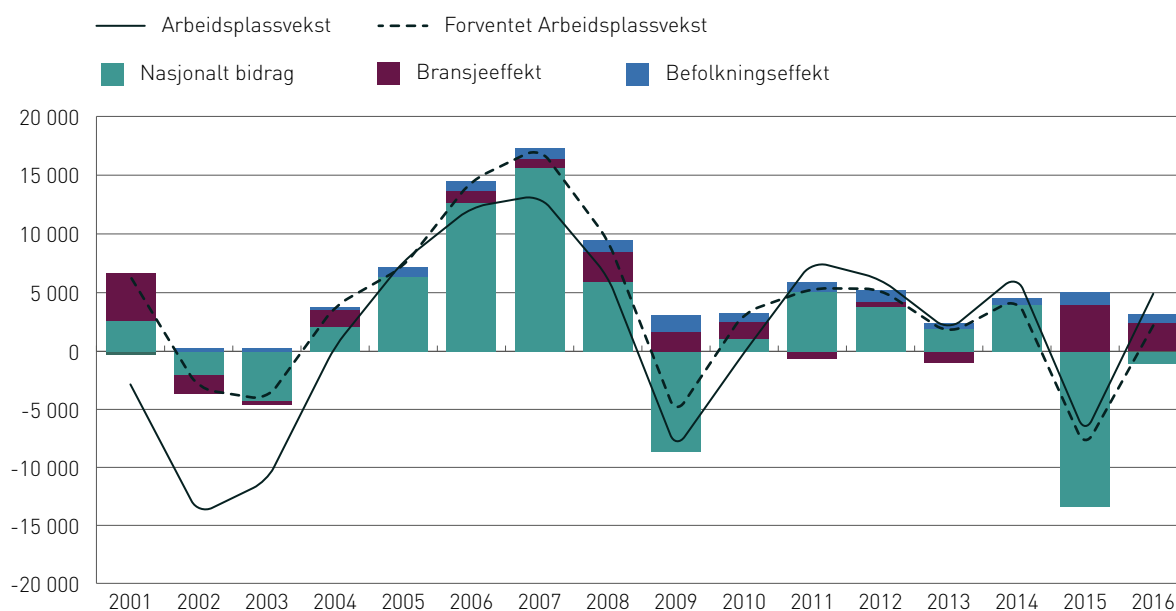
det. Analyser av arbeidsplassvekst korrigert for bransjeeffekt og befolkningseffekt viser ikke at store arbeidsmarked kan vise til høyere arbeidsplassvekst enn små. Områdene som ligger innenfor de største arbeidsmarkedene har imidlertid systematisk mer gunstig bransjesammensetning. De store arbeidsmarkedene synes også å være foretrukne som bosted, og trekker til seg flere innflyttere uavhengig av arbeidsplassvekst,

noe som gir en positiv befolkningseffekt på næringsutviklingen.

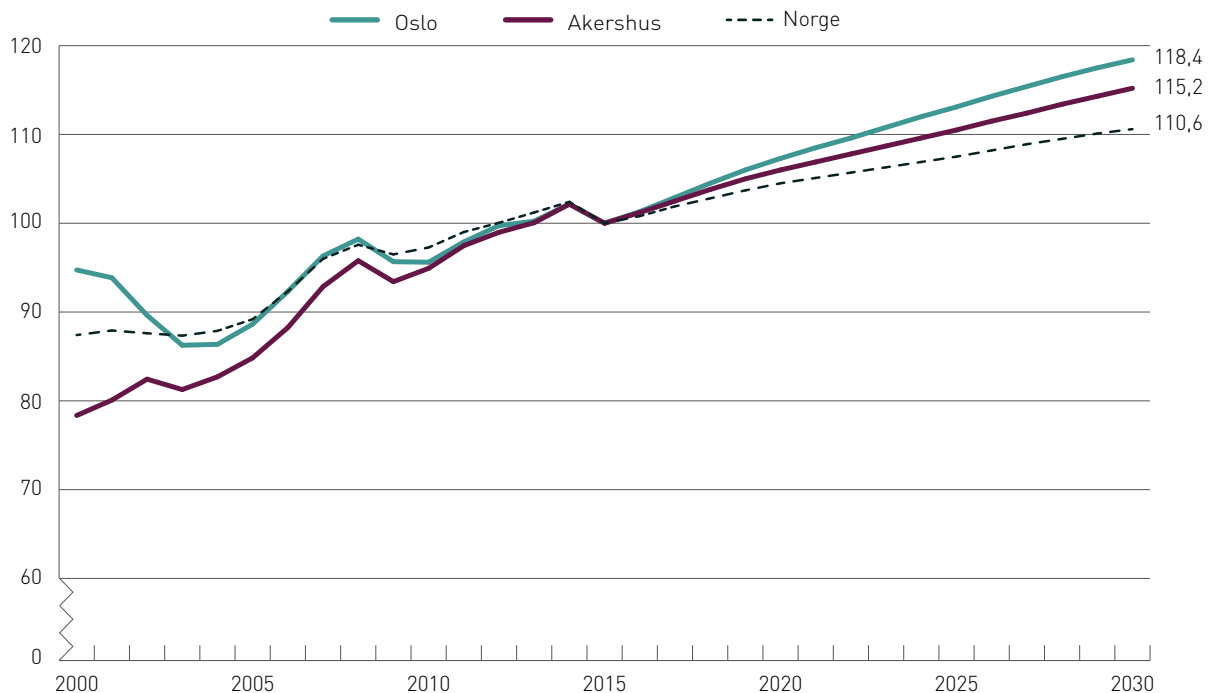
Vi kan også vise hvordan analysene slår ut for Oslo og Akershus enkeltvis:

Akershus hadde en høyere arbeidsplassvekst i næringslivet enn forventet først på 2000-tallet, i motsetning til Oslo. Noe av denne uventede veksten

Figur 5. Drivkrefter for arbeidsplassveksten i næringslivet i **Oslo**, forventet og faktisk vekst. Enheten på den vertikale akse er endring i antall arbeidsplasser i næringslivet.

Figur 6. Antall arbeidsplasser i næringslivet, indeksert slik at nivået i 2015=100.

kan skyldes at flere større virksomheter flyttet fra Oslo til Akershus (Fornebuområdet) i denne perioden. Det kan forklare både den uventet sterke veksten i Akershus og noe av den uventet svake utviklingen i Oslo i denne perioden.

Oslo hadde en sterk nedgang i antall arbeidsplasser i næringslivet på starten av 2000-tallet. Denne nedgangen lar seg ikke forklare av modellen, noe vi ser av det negative avviket mellom forventet og faktisk vekst i denne perioden. Noe kan forklares av utflytting av næringsvirksomhet fra Oslo til Akershus, men vi så at også Akershus og Oslo samlet sett hadde en uventet lav arbeidsplassvekst i denne perioden. Dette avviket indikerer at det var særegne forhold i Oslo som forårsaket nedgangen i denne perioden. Den såkalte dot-com-krisen på begynnelsen av 2000-tallet var hovedsakelig et særegent Oslo-fenomen, og var antakelig en betydelig faktor for den uventede nedgangen i Oslo i denne perioden.

Framtidig vekst – hva kan vi forvente fram mot 2030?

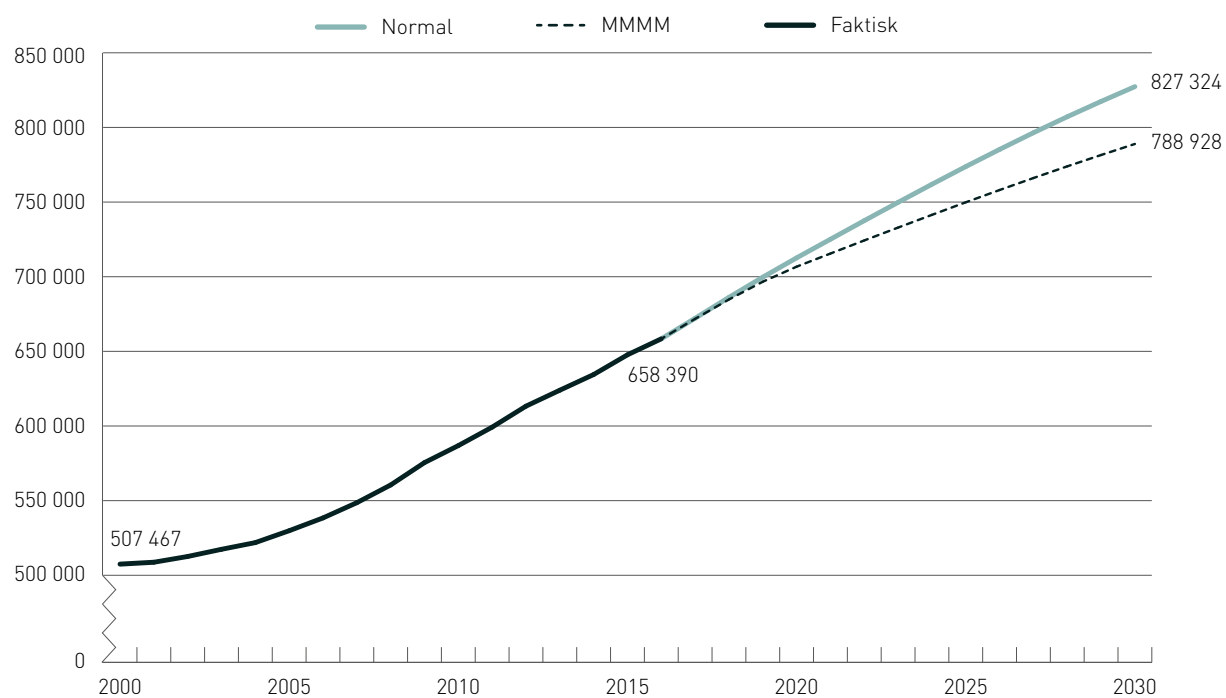
Analysemodellen vi bruker for å analysere arbeidsplassutviklingen i fortid kan også modifiseres til å framskrive framtidig utvikling. For slike framskrivinger må vi legge inn forutsetninger om nasjonal vekst i antall arbeidsplasser i ulike

bransjer og sektorer. Vi skal vise en framskriving her, som baserer seg på følgende forutsetninger.

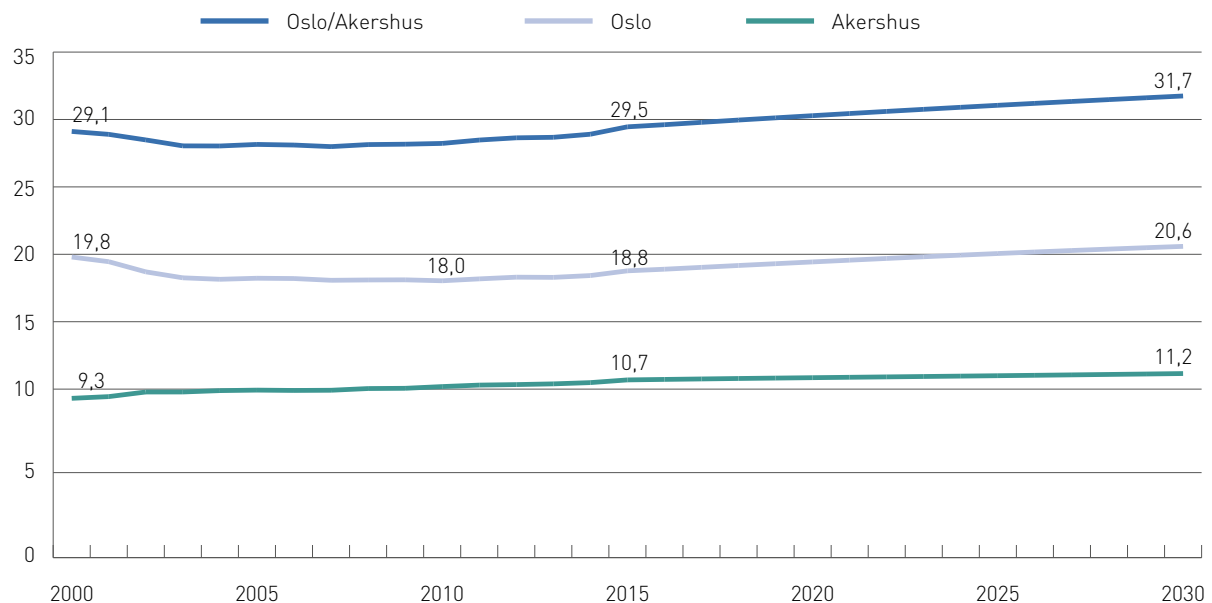
- Nasjonal vekst i antall arbeidsplasser er bestemt av den demografiske utviklingen i SSBs middelframskriving, der det forutsettes uendret sysselsettingsandel på hvert ettårig alderstrinn.
- Utviklingen i de enkelte bransjer og sektorer framskrives med historiske vekstrater fra 2000 til 2015, med unntak av olje og gass-næringer som antas å gå fra sterk vekst i perioden 2000-2015 til nedgang de neste 15 årene.

Framskrivingene med de nevnte forutsetningene gir som resultat av antall arbeidsplasser i næringslivet i Norge skal øke med 10,6 prosent fram 2015 til 2030. Akershus vil få en vekst på 15,2 prosent mens Oslo får en vekst på 18,4 prosent. Oslo og Akershus er dermed forventet å få en langt sterkere vekst i antall arbeidsplasser i næringslivet enn landsgjennomsnittet i denne perioden.

Det er to årsaker til at Oslo og Akershus er forventet å få en sterkere vekst. For det første har både Akershus og Oslo en bransjesammensetning hvor tyngdepunktet er i bransjer hvor det er forventet sterkest vekst. For det andre forventes også befolkningsveksten i Oslo og Akershus å bli sterkere enn landsgjennomsnittet. Det vil gi

Figur 7. Framskrivinger av folketall i Oslo, SSBs middelframskriving fra 2016 samt Telemarksforsknings normalscenario.

Figur 8. Andel av landets arbeidsplasser (næringsliv) i Oslo og Akershus.
Statistikk: 2000-2015. Framskrivning: 2016-2030.

sterkere vekstimpulser i bransjer som har lokalbefolkning som kunder.

I framskrivingsmodellen forutsettes det at den nasjonale befolkningsutviklingen blir som SSBs middelframskrivning. Modellen har imidlertid en annen modell for flytting, som gir noe ulik befolkningsutvikling, spesielt for Oslo. Vårt hovedscenarior for Oslo viser følgende befolkningsutvikling:

Etter vår modell vil befolkningsveksten i Oslo bli en del høyere enn SSB framskriver i sin middelframskrivning fra 2016. Hovedårsaken til avviket er at SSBs beregner innvandring og innenlands nettoflytting hver for seg, mens vår modell beregner samlet nettoflytting ut fra forventet arbeidsplassvekst og et knippe strukturelle forhold knyttet til befolkningskonsentrasjon og arbeidsmarkedsintegrasjon. SSB forventer at utvandringen skal øke, noe som får spesielt store utslag for Oslo med høy andel innvandrere i befolkningen. Oslo har ikke hatt innenlands netto innflytting i de siste årene, og i SSBs framskrivning blir det heller ikke innenlands innflytting de neste årene. I vår modell vil Oslo få høy nettoflytting på grunn av at arbeidsplassveksten blir høyere enn gjennomsnittet. Samtidig fortsetter Oslo og Akershus å være en magnet for innflytting fra resten av landet som følge av at sin befolkningskonsentrasjon og store arbeidsmarked.

Norges netto innvandring ser ut til å bli betydelig lavere enn hva SSB framskrev i 2016. Hvis det fortsetter, vil befolkningsveksten bli betydelig lavere både i Norge og Oslo.

Vi kan også se på andelen av landets arbeidsplasser i næringslivet, hvordan utviklingen har vært siden 2000 og hvordan den er forventet å bli. Oslo hadde en nedgang i sin andel av landets arbeidsplasser i næringslivet fra 19,8 prosent i 2000 til 18,0 prosent i 2010. Fram til 2015 har andelen i Oslo økt, ettersom veksten i næringslivet ble sterkere enn landsgjennomsnittet, til 18,8 prosent. Framskrivningen viser at Oslos andel vil øke ytterligere mot 2030, til 20,6 prosent. Oslos vil dermed få en vekst i sin andel de meste 15 årene på 0,8 prosentpoeng. Det er den samme andelsveksten som Oslo har hatt de siste fem årene. I figur 4 kom det fram at Oslo hadde lavere vekst enn forventet av modellen fram til 2009, men høyere vekst mellom 2009 og 2015. I framskrivningene er veksten i Oslo naturligvis som forventet i modellen. Hvis vi hadde lagt inn at Oslo skal fortsette med å ha vekst over forventet verdi, tilsvarende veksten de siste fem årene, ville veksten i Oslo blitt betydelig sterkere. Prognosene for arbeidsplassvekst i næringslivet i Oslo er dermed ikke spesielt optimistiske. Det som kan diskuteres, er om forutsetningene for Norges befolknings- og arbeidsplassvekst er for optimistiske. Som nevnt er befolkningsveksten

i Norge de siste 12 månedene langt lavere enn framskrevet av SSB. Derfor kan det hende at den nasjonale veksten blir betydelig lavere, noe som også påvirker veksten i Oslo, Akershus og alle de andre fylkene negativt. Men alt tyder på at både Oslo og Akershus vil få høyere vekst i antall arbeidsplasser i næringslivet enn resten av landet uansett.

Oppsummering

Oslo har hatt unormalt lav vekst i antall arbeidsplasser i næringslivet i perioden fra 2000 til 2010. Den lave veksten kan forklares av spesielle forhold i Oslo i denne perioden, dot-com-krise og utflytting av arbeidsplasser i Akershus. Akershus har hatt en sterk vekst, men den samlede næringslivsveksten i Oslo og Akershus var lav i dette tiåret og den samlede andelen av næringslivets arbeidsplasser i landet sank. Etter 2010 har veksten i antall arbeidsplasser i næringslivet i Oslo og Akershus blitt sterkere enn ellers i landet. Etter oljekrisen på slutten av 2014 ble også de strukturelle forutsetningene for vekst betydelig bedre for Oslo og Akershus, relativt sett. Oslo og Akershus har en forholdsvis liten andel av næringslivet i oljeavhengige bransjer og en stor andel av næringslivet i bransjer som vokser.

Med mindre det skjer sterke endringer i den strukturelle utviklingen, vil Oslo og Akershus

forsterke sin relative vekst i antall arbeidsplasser i næringslivet. Samtidig vil det sentraliserende flyttemønsteret føre til at Oslo og Akershus får en sterkere befolkningsvekst enn ellers i landet. Alt tyder dermed på at Oslo og Akershus vil få en vekst i næringslivet som er sterkere enn landsgjennomsnittet. Utsiktene for den nasjonale veksten er høyst usikre, spesielt fordi det er stor usikkerhet om nettoinnvandringen til Norge. Dermed er det også stor usikkerhet om hvor stor veksten faktisk vil bli de neste årene. Men alt tyder på at Oslo og Akershus vil få en sterkere vekst enn ellers i landet.

Forfatter:

Knut Vareide, Telemarksforsking

NÆRINGSATTRAKTIVITET OG INNOVASJON I OSLO OG AKERSHUS

Osloregionen har et fragmentert innovasjonssystem og næringslivet er til en viss grad lite integrerte i regionale innovasjonsnettverk. Siden 2012 har innovasjonsklimaet blitt forverret i hele regionen relativt til hele landet. Det stilles spørsmål om det er behov for innovasjonsstimulerende tiltak mot kunnskapsbaserte tjenesteleverandører i Osloregionen.

Oslo og Akershus er navet i forsknings- og utviklingsaktiviteten i Norge

Oslo hadde 26,7 prosent av landets samlede utgifter til forskning og utvikling (FoU) i 2014, og Oslo er det definitive midtpunkt for FoU-aktiviteten i Norge (SSB/NIFU 2016). Både i 1) næringslivet (21 prosent av FoU-utgiftene i sektoren), 2) universitets- og høyskolesektoren (37 prosent) og 3) instituttsektoren (28 prosent) var FoU-innsatsen målt i utgifter til FoU høyere i Oslo enn i noen andre norske fylker (op.cit).

Oslo og Akershus har en høyere FoU-intensitet (FoU-utgifter per sysselsatt) i næringslivet enn det man skulle forvente ut fra næringsstrukturen i de to fylkene alene. Dette tyder på at virksomhetene konsentrerer de FoU-intensive delene av næringsvirksomheten sin til denne delen av landet.

Når det gjelder universitets og høyskolesektorens høye prosent så skyldes det at landets største universitet, Universitetet i Oslo, holder til her, i tillegg til Høgskolen i Oslo og Akershus (landets største statlige høyskole), samt en rekke andre vitenskapelige og private høyskoler. Oslo universitetssykehus er landets største universitetssykehus.

Også i instituttsektoren holder flere sentrale miljøer til i hovedstaden. Av de største kan nevnes; SINTEF, FHI (Nasjonalt folkehelseinstitutt), NGI (Norges geotekniske institutt), FAFO og NIVA. Næringsstrukturen i Oslo

SAMMENDRAG

”

Oslo og Akershus står for nesten 40 % av alle FoU-utgiftene i Norge. Innovasjonsintensiteten er også mer omfattende i næringslivet enn i andre deler av landet. Hovedstadsregionens største fortrinn er de gode kompetanseressursene, mangfoldet og diversiteten i næringslivet. Samlet har regionen særegne kompetansemiljøer innenfor områder som miljø- og biovitenskap, energi- og miljøteknologi, IKT, maritime næringer, materialteknologi samt kultur og kreative næringer. I deler av disse miljøene er det utviklet samarbeid og nettverk som bidrar til kompetanseutvikling, innovasjon og nyetableringer. Det viser seg likevel å være stor variasjon i andelen innovative bedrifter i delregionene i Oslo og Akershus. Dette kan til dels skyldes innovasjonsklimaet, bransje tilhørighet, lite lokalt og regionalt orienterte bedrifter, lite markeds- og organisatoriske innovasjoner og at mye av kunnskapsoverføringen mellom bedriftene skjer gjennom ansettelse.

Tabell 1. Innovasjonstyper og -kjennetegn	
Innovasjonstype	Kjennetegn
Produkt-innovasjon	Et produkt eller en tjeneste som er ny for markedet
Prosess-innovasjon	Ny måte å fremstille eller distribuere et produkt eller en tjeneste
Markeds-innovasjon	Å åpne nye markeder for et produkt eller en tjeneste
Organisatorisk innovasjon	Ny og smartere måte å organisere arbeidsoppgaver på
Radikal innovasjon	Revolusjonerende oppfinnelse av et nytt produkt eller en ny tjeneste
Inkrementell innovasjon	Marginal, trinnvis forbedring av et eksisterende produkt eller en eksisterende tjeneste

preges av en høy andel sysselsatte innenfor forretningsmessig tjenesteyting, undervisning og statsforvaltning.

Akershus fylke huser for sin del blant annet Norges miljø- og biovitenskaplige universitet og universitetsstudiene på Kjeller. På Kjeller ligger også en campus for Høgskolen i Oslo/Akershus. Forskningsinstituttene Bioforsk og Nofima, samt Kjellermiljøet med Forsvarets forskningsinstitutt,

Institutt for Energiteknikk, Norsk institutt for Luftforskning og NORSAR ligger alle i Akershus. I tillegg finner vi blant annet Akershus universitets-sykehus og Sunnaas sykehus, samt SIMULA, her. Akershus har en høy andel sysselsatte innenfor markedsrettet virksomhet, spesielt innenfor forretningsmessig tjenesteyting og transport.

Akershus hadde i 2014 14,8 prosent av landets samlede FoU-utgifter, og var det tredje største fylket etter Oslo og Sør-Trøndelag, målt i FoU-aktivitet. Fra 2003 til 2014 økte FoU-aktiviteten i Akershus med mer enn 2 milliarder kroner, målt i faste 2010-priser, mens FoU-aktiviteten i Oslo samtidig økte med nær 2,8 milliarder kroner målt i faste 2010-priser. Fra 2003 til 2014 sto Oslo og Akershus for halvparten av økningen i de totale FoU-utgiftene i Norge.

Strukturen i hovedstadsregionens regionale innovasjonssystem

Oslo og Akershus utgjør hoveddelen av hovedstadsregionen, som i det følgende er identisk med den funksjonelle bo- og arbeidsmarkedsregionen i og rundt Oslo.

Innovasjonsintensiteten og innovasjonsformene er mer omfattende i næringslivet i

Tabell 2. FoU og innovasjon i næringslivet 2014 etter sentralitet Kilde: SSBs innovasjonsundersøkelse 2014. Beregninger: KMD							
		Hele landet	Hovedstad-regionen	Øvrige storby-regioner	Mellomstore byregioner	Småby-regioner	Småsenter-regioner og spredtbygde områder
Næringslivets egenutførte FoU	Totalt (mill. NOK)	26600	11244	7230	5075	2116	934
	Gj.snitt per foretak (1000 NOK)	1323	1842	1925	966	871	442
Innovasjonsintensitet og -former	Andel av sysselsatte i PP-innovative foretak (produkt- og/eller prosess-innovasjon)	57	65	56	49	49	43
	Andel PP-innovative foretak (produkt- og/eller prosess-innovasjon)	41	42	42	39	40	40
	Andel foretak med produkt-innovasjon	27	30	30	25	24	22
	Andel foretak med prosess-innovasjon	24	24	25	24	23	24

hovedstadsregionen enn i resten av Norge. En særlig stor andel av de sysselsatte arbeider i innovative foretak.

Innovative foretak er engasjert i ulike typer innovasjoner (produkt-, prosess-, markeds- eller organisatoriske innovasjoner). Det er også vanlig å skille mellom revolusjonerende oppfinnelser (radikale innovasjoner) i kontrast til innovasjoner som bare representerer mindre forbedringer (inkrementell innovasjon) – se tabell 1.

Når vi omtaler PP-innovative foretak siktes det til virksomheter som har gjennomført produkt- og/eller prosessinnovasjoner. Oslo og Akershus var den delen av landet som hadde flest sysselsatte i PP-innovative foretak i 2014 (tabell 2):

Med begrepet innovasjonsintensitet siktes det i tabell 2 til andelen av virksomhetene i de ulike regiontypene som har rapportert at de har gjennomført produkt- og/eller prosessinnovasjoner i løpet av en gitt tidsperiode.

Hovedstadsregionens største fortrinn er de gode kompetanseressursene, mangfoldet og diversiteten i næringslivet. Samlet har regionen særegne kompetansemiljøer innenfor områder

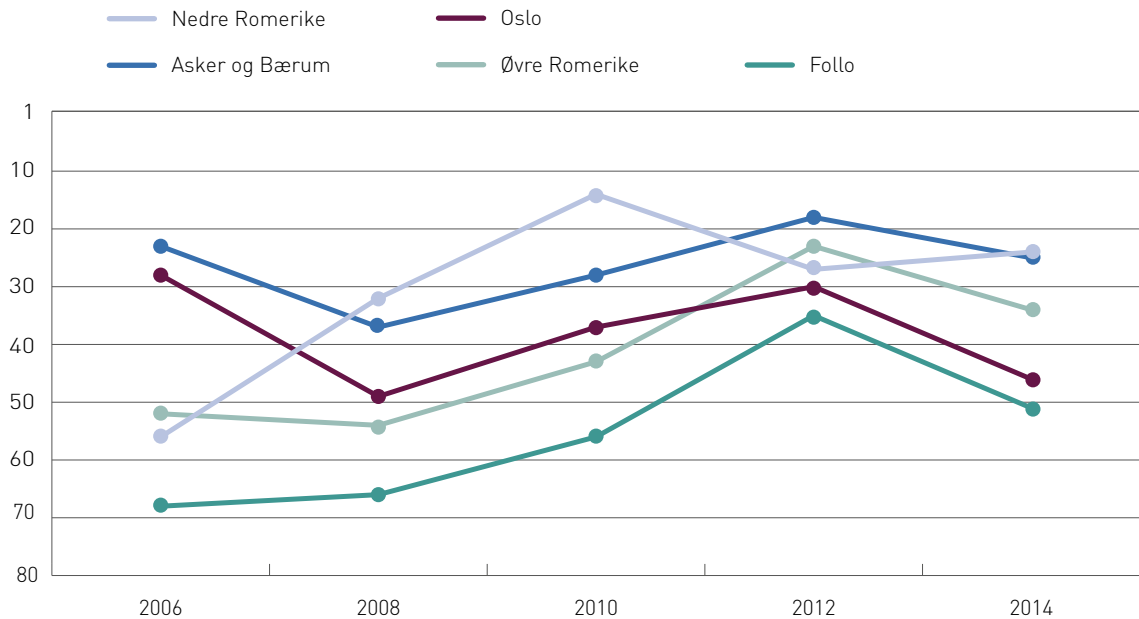
som miljø- og biovitenskap, energi- og miljøteknologi, IKT, maritime næringer, materialteknologi samt kultur og kreative næringer. I deler av disse miljøene er det utviklet samarbeid og nettverk som bidrar til kompetanseutvikling, innovasjon og nyetableringer på bred front i næringslivet.

Innovative regioner varierer mye med hensyn til størrelse/sentralitet, beliggenhet, næringsspesialisering og tilgangen på formelle innovasjonsressurser. De varierer også mye når det gjelder nyetableringsrater og vekstkraft i sysselsettingen i privat sektor som helhet. De har imidlertid flere viktige fellestrekk, som går utover at de alle har høye innovasjonsrater blant etablerte bedrifter. De har en høy andel kunnskapsintensive næringer (FoU-orientert industri, Kunnskapsintensiv forretningsmessig tjenesteyting (KIFT)), og tilstedeværelse av enkelte FoU-intensive bedrifter og/eller kunnskapsinstitusjoner (forskningsinstitutter, universiteter og høyskoler).

Forskjeller i innovasjonsklimaet i ulike deler av Oslo og Akershus

Telemarksforskning har i flere omganger gjennomgått de norske dataene fra SSBs innovasjonsundersøkelse, som baserer seg på rapporter fra foretak med mer enn fem ansatte

Figur 1. Utviklingen i innovasjonsklimaet i delregionene fra 2006 til 2014 (N=83). I figuren skårer regionen med det beste innovasjonsklimaet 1, mens den dårligste regionen rangeres som 83.

(Vareide og Nygaard 2013, Vareide og Roncossek 2016). Privat næringsliv i Norge underreporterer til dels innovasjonsaktivitetene sine, siden kontraktfestet FoU utgiftsføres direkte i en rekke bransjer. Offshore-installasjoner er et mye brukt eksempel på en slik praksis. Da blir ikke innovasjonsvirksomheten betraktet som en investering for å øke framtidig inntjening i bedriften, og rapporteres heller ikke inn i SSBs innovasjonsundersøkelser.

Vareide og Nygaard vektet betydningen av de ulike innovasjonsformene som bedriftene rapporterer inn i innovasjonsundersøkelsene, for å komme fram til indeksverdier for Norges 19 fylker og 83 økonomiske regioner.

Tallene for perioden 2008-2014 viser at det er stor variasjon i andelen innovative bedrifter i delregionene i Oslo og Akershus. Asker/Bærum rangeres gjennomgående på topp i Oslo og Akershus. På nasjonalt nivå rangeres den samlede innovasjonsgraden blant bedriftene i Oslo og på Nedre Romerike å være noe over middels blant de norske regionene, mens Follo og Øvre Romerike rangeres under middels.

Andelen av bedrifter som har innovasjonsaktivitet blir blant annet påvirket av bransjetilhørigheten. Noen bransjer, som IKT-næringen, har svært høy andel innovative bedrifter, mens andre bransjer, som transportnæringen, har en

lav andel innovative bedrifter. Bedrifter med en internasjonal markedsorientering har høyere innovasjonshyppighet enn bedrifter som er orientert mot lokale eller regionale markeder.

Betrakter vi i stedet innovasjonsklimaet for regionene, så måles sannsynligheten for at en bedrift er mer innovativ, gitt bedriftens bransjetilhørighet, størrelse og markedsorientering. Med begrepet innovasjonsklima korrigerer vi altså for den underliggende næringsstrukturen lokalt og regionalt.

Den høye andelen av innovative bedrifter i Asker og Bærum er delvis et utslag av bransjestrukturen i næringslivet i de to kommunene, noe som også blir påtalt i Herstad (under utgivelse). Når det korrigeres for dette er ikke Asker/Bærum lenger på topp i Oslo/Akershus (se figur 1). Figur 1 viser den innbyrdes rangeringen mellom regionene, hvor de beste regionene ligger nærmest den horisontale tidsaksen øverst. Fra 2006 til 2014 har innovasjonsklimaet blitt relativt bedre på Romerike, og det har også holdt seg godt i Asker og Bærum. Både i Oslo og i Follo ligger nå innovasjonsklimaet under gjennomsnittet for de 83 økonomiske regionene i Norge. Siden 2012 har innovasjonsklimaet blitt relativt forverret i nesten hele Oslo og Akershus.

Når vi tar hensyn til bransjestrukturen, har både Asker/Bærum og Romeriks-kommunene et innovasjonsklima som er på den øvre

Tabell 3. Teknologi overføringskontorer (TTO), inkubatorer og kommersialiseringsenheter ved universiteter og høyskoler. Kilde: Siva (2015).

	Lokalisering	TTO	Kunnskapspark, forskningspark	Inkubator	Samarbeid med universitet og høyskoler	Klynge- tilknytning
Kjeller Innovasjon AS	Skedsmo	Ja	Ja	Ja	Forskningsinstituttene på Kjeller, HiOA, NMBU	
Inkubator Ås	Ås			Ja	NMBU	
Inven2	Oslo	Ja			UiO, Helse Sør- Øst, Høyskolen i sørøstnorge	
Oslotech AS	Oslo		Ja		UiO	
Startuplab AS	Oslo			Ja		
Oslo Cancer Cluster Inkubator	Oslo			Ja		NCE Oslo Cancer Cluster
Oslo MedTech	Oslo					Klyngeprosjekt

halvdelen av listen over de 83 delregionene i Norge. Innovasjonsklimaet i Oslo har på sin side gått fra å være på den øverste halvdelen (i 2006) til å ligge på den nedre halvdelen i 2014. Innovasjonsklimaet i Follo har så godt som i hele perioden 2006-2014 ligget på den nedre halvdelen for de økonomiske regionene i Norge, med unntak for 2012, da innovasjonsklimaet i hele hovedstadsregionen var uvanlig godt.

Innovative foretak i Oslo og Akershus er internasjonalt orienterte ...

Den økonomiske globaliseringen har lagt grunnlaget for nye globale produksjons- og innovasjonsnettverk. Regional utvikling fordrer ikke nødvendigvis regionale samarbeid (territorielt), men forutsetter like gjerne sterke internasjonale koplinger (funksjonelt) – til leverandører, krevende enkeltkunder og bredere markeder.

Det er nylig framlagt forskning som trekker fram noen særlige utfordringer for det regionale innovasjonssystemet i den norske hovedstadsregionen. I en spørreundersøkelse blant 1600 foretak i privat sektor i seks norske storbyregioner ble samarbeidsrelasjonene i innovasjonsaktivitetene belyst. Selv om det generelle innovasjonsnivået var høyt blant respondentene i Osloregionen¹,

avslørte Oslobedriftene seg som svært lite lokalt og regionalt orienterte (Fitjar m.fl. 2010), sammenlignet med bedriftene i de øvrige norske storbyregionene Bergen, Trondheim, Stavanger, Kristiansand og Tromsø. Fitjar og Gjelsvik (2012) oppsummerer dette med at «Oslo-bedriftene synes å framstå med en effektiv og konsistent praksis, i den forstand at de har den høyeste innovasjonsevnen kombinert med hyppigst bruk av det mest effektive virkemiddelet: internasjonalt samarbeid». Fitjar og Rodríguez-Pose (2014) setter den utstrakte bruken av internasjonale innovasjonssamarbeid i Oslo-bedriftene i sammenheng med det gjennomsnittlig høye utdanningsnivået i arbeidsstyrken i Osloregionen. Fitjar og Huber (2015) og Fitjar og Rodríguez-Pose (2015) viser at høy innovasjonsevne først og fremst viser seg som radikale innovasjoner når norske bedrifter inngår internasjonale innovasjonssamarbeid.

Herstad og Pålshaugen (2010) har gjort et forsøk på å utdype denne analysen ved hjelp av andre datakilder. I en kvantitativ studie som sammenligner ulikheter i bedrifters innovasjonstilbøyeligheter i de ulike norske forskningsfondregionene, framkommer det at når man korregerer for ulikheter i nærings sammensetningen så er bedriftene i hovedstadsregionen generelt også mindre tilbøyelige til å inngå innovasjonssamarbeid med andre virksomheter enn bedrifter i andre deler av Norge. Når hovedstadsbedriftene først engasjerer seg i innovasjonsaktiviteter, så er de mindre tilbøyelige til å samarbeide med eksterne aktører (leverandører/kunder, med FoU-institusjoner eller tekniske konsulentvirksomheter) i denne type aktiviteter

1. Definert som kommunene som inngår i det regionale samarbeidsorganet Osloalliansen. Osloregionen omfatter respondenter fra deler av Østfold, Vestfold, Buskerud og Oppland foruten fra Oslo og Akershus. Osloalliansen/-regionen omfattet pr. 1 januar 2012 67 kommuner, mens Oslo og Akershus kun omfatter 23 kommuner.

enn bedrifter i andre deler av Norge. Det regionale innovasjonssystemet i Oslo og Akershus er fragmentert, og til en viss del kan derfor innovative Oslobedrifter beskrives som lite integrerte i regionale innovasjonsnettverk (Herstad og Sandven 2017). Herstad, Pålshaugen og Ebersberger (2011) finner det slående at bedriftene i Osloregionen ikke er mer innovative enn bedriftene i resten av Norge, og hevder at innovasjonsbedrifter i Osloregionen i mye større grad enn bedrifter i andre deler av Norge trolig tilføres ny kunnskap gjennom andre mekanismer enn gjennom formelle (innovasjons-) samarbeid. For virksomheter i kunnskapsbasert tjenesteyting (KIFT) spesielt hevder Ebersberger og Herstad (2015) at virksomhetene i Osloregionen kjennetegnes av særlig brede relasjoner til andre kunnskapsaktører. De finner særlig stor støtte for dette for KIFT-virksomhetene som er lokalisert i Asker og Bærum samt i Oslo sentrum, mens dette er mindre uttalt for KIFT-virksomhetene lokalisert nordøst og sør for indre by (på Romerike og i Follo). Ebersberger og Herstad konkluderer generelt med at den heldige nettverks plasseringen til KIFT-virksomhetene i Osloregionen gir grunn til å spørre seg om det overhodet er nødvendig med egne innovasjonsstimulerende tiltak rettet mot de kunnskapsbaserte tjenesteleverandørene i Osloregionen (Ebersberger og Herstad op.cit., s. 13).

... mens innovative foretak i andre deler av landet heller leter etter innovasjonspartnere i sitt eget lokalmiljø

Herstad m.fl. (2011) antyder at når virksomheter etablerer innovasjonssamarbeid seg imellom hyppigere i andre deler av landet enn i Oslo, så skyldes det at bedriftene utenfor Oslo opplever ressursbegrensninger (i tilgangen på kunnskapsressurser eller annet) i mye større grad enn bedriftene i hovedstadsregionen gjør. Derfor leter bedriftene i Bergen, Trondheim, Stavanger, Kristiansand og Tromsø mer aktivt, og først og fremst, etter samarbeidspartnere langs verdikjeden lokalt og regionalt – i egen landsdel.

Gulbrandsen og Solesvik (2014) er i ferd med å videreutvikle denne analysen med utgangspunkt i data fra SSBs innovasjonsundersøkelser. Mens Herstad m.fl. (2011) beskriver innovasjonsaktiviteter som et samlet begrep, skiller Gulbrandsen og Solesvik i sin studie mellom produktinnovasjoner, prosessinnovasjoner, markedsinnovasjoner og organisatoriske innovasjoner (som definert i tabell 1). I en sammenligning av

innovasjonsaktiviteten i seks norske storbyregioner konkluderer de med at den norske hovedstadsregionen har et enestående ressursgrunnlag i form av en kraftig opphopning både av høyt utdannet arbeidskraft og av FoU-institusjoner.

Dette er et potensielt gode for virksomheter i Oslo og Akershus, som relativt enkelt kan finne lokale samarbeidspartnere i innovasjonsprosessen. Næringslivssamarbeid med lokale universitet, høyskoler og FoU-institutter kaster imidlertid ikke av seg gevinster for alle former for innovasjoner. Det er bare innenfor produktinnovasjoner at det er mulig å utskille en tydelig positiv samarbeidseffekt mellom det offentlige, næringslivet og kunnskapsinstitusjonene i de regionale innovasjonssystemene i norske storbyregioner, og da bare i hovedstadsregionen og i Trondheim. For å drive fram markedsinnovasjoner og organisatoriske innovasjoner i næringslivet synes en storbylokalisering (og god lokal tilgang på ulike kunnskapsressurser) å være helt uten betydning.

Kunnskapsoverføring i de lokale næringsklyngene i og rundt Oslo

For kommunene rundt Oslo er det få tegn til økende regional spesialisering i det lokale næringslivet. For lokal næringsutvikling er det av særlig interesse å trekke til seg virksomheter i bransjer som er sterkt integrert med andre deler av næringslivet. Da får det lokale næringslivet, i den grad det er regionalt spesialisert, flere positive ringvirkninger.

Kunnskapsoverføringen mellom bedrifter som skjer gjennom ansettelser (dvs. i arbeidsmarkedet) kan være av særlig stor betydning i brede og sammensatte arbeidsmarkeder så som i Oslo og Akershus. Dette er i alle fall en indirekte implikasjon også av funnene til Herstad m. fl. (2010, 2011, 2014), som jo funderer på om ikke de gode mulighetene til kunnskapsoverføring via overganger i arbeidsmarkedet kan være en av årsakene til at lokalt samarbeid om innovasjoner mellom bedrifter synes å være mindre hyppig i Osloregionen (særlig i Asker, Bærum og Oslo sentrum) enn i andre norske storbyregioner. Det er for eksempel her man finner kontorene til de fire store internasjonale rådgivningsselskapene (PwC, Deloitte, Ernst&Young og KPMG) som i stedet kan fungere som kunnskapsformidlere, og det er her man finner den klyngebaserte veksten i næringslivet.

I en fersk undersøkelse av næringssettingen i Osloregionen i et klyngeperspektiv

fant Transportøkonomisk institutt at arbeidsplassvekst basert på lokal klyngedrevet dynamikk begrenser seg til noen få områder i Oslo og Akershus, og da særlig i Nydalen og Skøyen, og til dels på Fornebu/Lysaker hvor maritim- og offshore-næringen er sentral (Langeland m.fl. 2016). Utover dette er det vanskelig å påvise slike vekstmekanismer i det lokale næringslivet i det norske hovedstadsområdet.

Forfattere:

Jon Moxnes Steineke (Avdeling for plan, næring og miljø, Akershus fylkeskommune) og Morten Fraas (Byrådsavdeling for næring og eierskap, Oslo kommune)

Referanser:

Ebersberger, B. og S.J. Herstad (2015), On the link between urban location and the involvement of knowledge intensive business services firms in collaboration networks. *Regional Studies* bind 49 nr. 7, s. 1160-1175.

Fitjar, R.D. og M. Gjelsvik (2012), Innovasjonsnettverk i norske storbyklynger. *Magma* nr. 7/2012, s. 73-83. <URL> <http://www.magma.no/innovasjon-snettverk-i-norske-storbyklynger>

Fitjar, R.D. og A. Huber (2015), Global pipelines for cooperation: insights from the case of Norway. *Journal of Economic Geography* bind 15 nr. 3, s. 561-583.

Fitjar, R.D. og A. Rodríguez-Pose (2010), Culture, cooperation, and innovation in Norwegian city regions. Paper presentert ved det femte internasjonale seminaret om regional innovasjonspolitik i Grimstad 14-15. oktober 2010.

Fitjar, R.D. og A. Rodríguez-Pose (2013), Firm collaboration and modes of innovation in Norway. *Research Policy* bind 42 nr.1, s. 128-138.

Fitjar, R.D. og A. Rodríguez-Pose (2014), The geographical dimension of innovation collaboration: Networking and innovation in Norway. *Urban Studies* bind 51 nr. 12, s. 2572-2595.

Fitjar, R.D. og A. Rodríguez-Pose (2015), Networking, context and firm-level innovation: Cooperation through the regional filter in Norway. *Geoforum* bind 63 nr.1, s. 25-35.

Gulbrandsen, M. og M. Solesvik (2014), Interaction for innovation: comparing Norwegian metropolitan areas. *Journal of Entrepreneurship Management and Innovation*, bind 10 nr. 3, s. 5-28.

Herstad, S.J. og Ø. Pålshaugen (2010), Decoupled diversity: on innovation in the Norwegian capital region. Paper presentert ved det femte internasjonale seminaret om regional innovasjonspolitik i Grimstad 14-15. oktober 2010.

Herstad, S.J., Ø. Pålshaugen og B. Ebersberger (2011), Industrial innovation collaboration in a capital region context. *Journal of the Knowledge Economy* bind 2 nr. 4, s. 507-532.

Herstad, S.J. og T. Sandven (2017), Towards regional innovation systems in Norway? NIFU-rapport nr. 2017:8.

Herstad, S.J. (under utgivelse), Innovation strategy choices in the urban economy. Akseptert for publisering i *Urban Studies*.

Langeland, O. m.fl. (2016), Byutvikling, infrastruktur og næringsutvikling i hovedstadsområdet – konkurransedyktig næringsliv og bærekraftig storbysamfunn. TØI rapport 1528/2016. Transportøkonomisk institutt, Oslo.

SSB/NIFU (2016), Det norske forskning- og innovasjonssystemet 2016 – statistikk og indikatorer (oktober).

Vareide, K. og A. Nyborg Storm (2011), Næringsutvikling, innovasjon og attraktivitet – Akershus. TF-notat nr. 23/2011. Telemarksforskning, Bø.

Vareide, K. og M. Nygaard (2013), Regional analyse Akershus 2013: næringsutvikling, attraktivitet og innovasjon. TF-notat nr. 31/2013. Telemarksforskning, Bø.

Vareide, K. og S.D. Roncossek (2016), Regional analyse for Akershus 2016: befolkningsutvikling, næringsutvikling, innovasjon, utdanning og scenarier. TF-notat nr. 63/2016. Telemarksforskning, Bø.

PENDLING I OSLOMRÅDET

Det er langt flere som pendler til Oslo enn ut av Oslo, men utpendlingen har vokst relativt sett raskere enn innpendlingen i perioden 2008-2016. Oslo har en næringsstruktur som tiltrekker seg mange høyt utdannede fra nærkommuner. Samtidig har Oslo en høyt utdannet befolkning som via utpendling bidrar med kompetanse til nærliggende kommuner.

I denne artikkelen beskriver vi trekk ved pendlingen til og fra Oslo ved å studere statistikk over sysselsatte etter bosted og arbeidsted. Statistikken gir informasjon om potensiell pendling¹, eller nærmere bestemt om personer som har arbeid i en annen kommune enn bostedskommunen. Opplysningene er hentet fra SSBs statistikkbank og fra SSBs statistikkbase for Oslo kommune. Den registerbaserte sysselsettingsstatistikken inneholder informasjon om personer 15-74 år som hadde inntektsgivende arbeid av minst én times varighet pr. 3. uke i november.

Sysselsetting og pendling 2008-2016

I 2016 var det registrert 457 177 arbeidsplasser² i Oslo, en økning på vel 29 000, tilsvarende 6,8 prosent siden 2008. Den prosentvise veksten i Oslo var 2,5 ganger høyere enn landsgjennomsnittet, men lavere enn i nabofylket Akershus, jf. tabell 1. De øvrige østlandsfylkene (Østfold, Hedmark, Oppland, Vestfold, Buskerud og Telemark) hadde samlet en svak nedgang i perioden.

1. Noen av de vi her omtaler som pendlere jobber imidlertid deltid mens andre jobber hjemmefra eller er på tjenestereise e.l. Dette gjør at antall pendlere til daglig i praksis vil være noe lavere enn det som kommer fram i dette materialet.

2. Sysselsatte med arbeidsted i Oslo

SAMMENDRAG

”

I 2016 hadde Oslo 351 026 sysselsatte innbyggere og i alt 457 177 arbeidsplasser. I alt 168 022 personer hadde arbeidsplass i Oslo men bodde i en annen kommune, 64 prosent av disse bodde i Akershus. Pendlerstrømmen fra Oslo til Akershus økte med 22 prosent fra 2008 til 2016. Motsatt vei økte den med 8 prosent.

Drøyt 3/4 av de sysselsatte i Oslo som jobber med helse- og sosialtjenester er også bosatt i Oslo. Ingen annen næring henter en så stor andel av sine sysselsatte innenfor kommunens grenser. Bygge- og anleggsvirksomheten i Oslo henter på sin side over halvparten av sine sysselsatte via innpendling.

Det høye utdanningsnivået i Oslo kommer til syne i pendlingsstatistikken ved at det er en større andel med høyt utdanningsnivå blant utpendlerne fra Oslo og de som bor og jobber i Oslo enn blant innpendlerne til Oslo.

Tabell 1. Sysselsatte etter arbeidssted 2008-2016

	2008	2012	2016	Endring i prosent 2008-2016
Oslo	427 902	440 511	457 177	6,8
Akershus	244 942	256 866	266 773	8,9
Østlandet ellers	600 387	597 421	593 424	-1,2
Landet forøvrig	1 251 774	1 294 164	1 274 556	1,8
Landet	2 525 005	2 588 962	2 591 930	2,7

Oslo hadde i 2016 om lag 106 000 flere arbeidsplasser enn bosatte sysselsatte. Dekningsgraden³ var 130 prosent, som er 5 prosentpoeng lavere enn i 2008, jf. tabell 2. Fallet i dekningsgrad kan sees i sammenheng med den sterke veksten i den yrkesaktive befolkningen i Oslo. Antall innbyggere i alderen 25-59 år økte med hele 18 prosent fra 2008 til 2016.

Akershus hadde i 2016 en underdekning på 12 prosent, mens Østlandet ellers hadde 9 prosent underdekning.

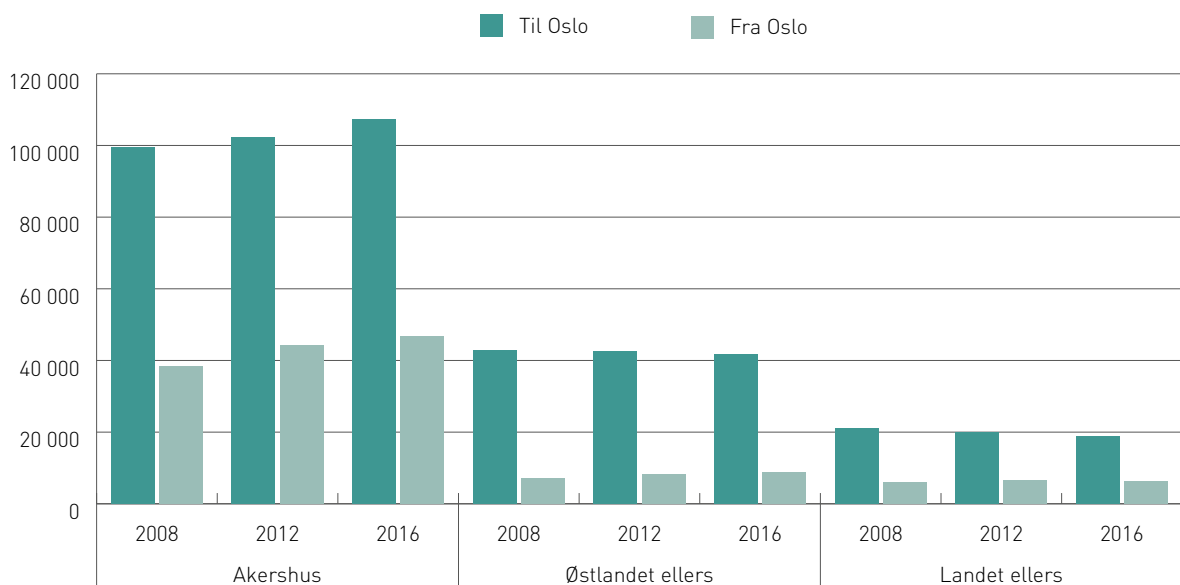
I 2016 jobbet 168 022 personer i Oslo mens de var bosatt i en annen kommune. Disse utgjorde 37 prosent av alle med arbeidsplass i Oslo

Selv om Oslo har stor arbeidsplassdekning, skjer det også betydelig utpendling. I 2016 hadde Oslo 351 026 sysselsatte innbyggere, hvorav 18 prosent (61 871) arbeidet utenfor Oslo. Figur 1 viser utviklingen i pendlerstrømmene mellom Oslo og landet for øvrig.

Av de som pendlet til Oslo i 2016 bodde 64 prosent i Akershus, 25 prosent i Østlandet ellers og 11 prosent i landet for øvrig. Pendlerstrømmen fra Akershus har økt med 8 prosent fra 2008 til 2016. Pendlerstrømmene fra Østlandet ellers og landet for øvrig gikk ned med henholdsvis 2 prosent og 10 prosent i denne perioden. Samlet økte tallet på

3. Dekningsgraden er antall sysselsatte i et område delt på antall sysselsatte bosatt i området multiplisert med 100.

Figur 1. Pendlerstrømmer mellom Oslo, Akershus, Østlandet ellers og landet for øvrig 2008-2016

Tabell 2. Dekningsgrad 2008-2016

	2008	2012	2016
Oslo	135	132	130
Akershus	87	88	88
Østlandet ellers	91	91	91
Landet for øvrig	99	99	99
Landet	100	100	100

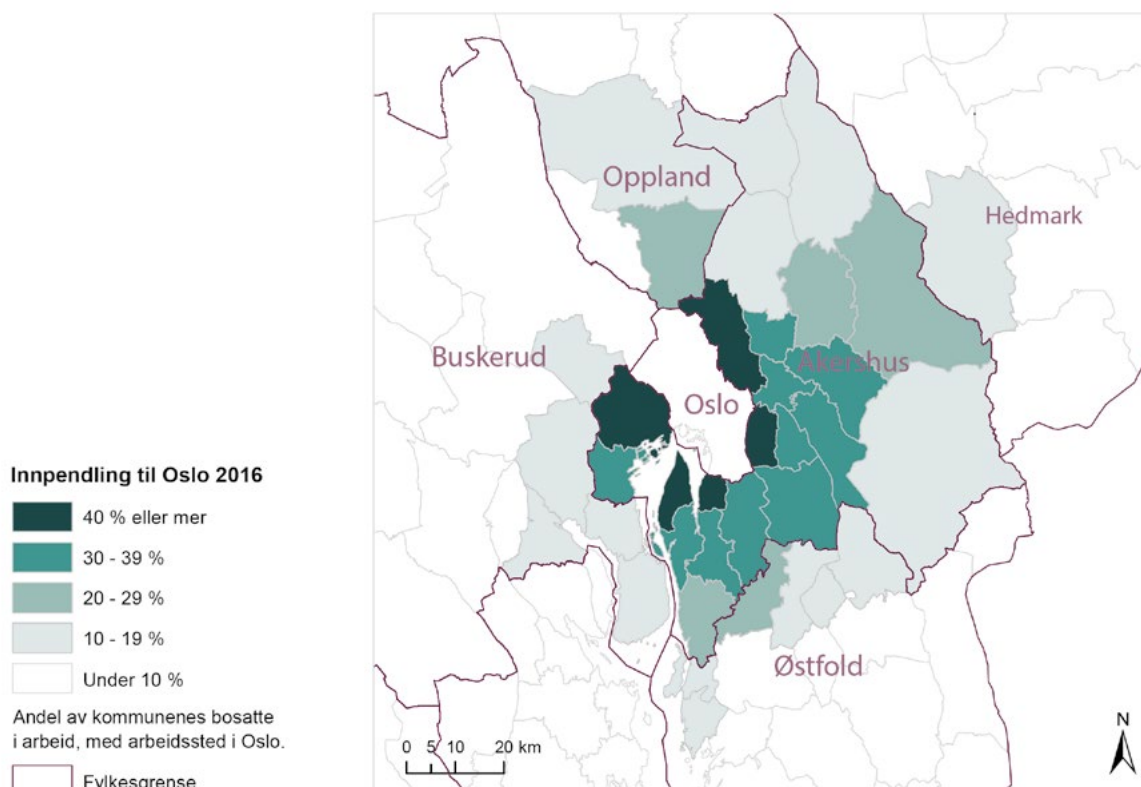
innpendlere til Oslo med 3 prosent i perioden. Av de 61 871 oslofolk som i 2016 arbeidet utenfor byen reiste 76 prosent til Akershus, 14 prosent til Østlandet ellers og 10 prosent til landet for øvrig. Fra 2008 til 2016 har antallet utpendlere til Akershus økt med 22 prosent, til Østlandet ellers med 23 prosent og 6 prosent til landet for øvrig. Samlet økte tallet på utpendlere fra Oslo med 20 prosent i perioden.

Selv om utpendlerstrømmen er langt lavere enn innpendlerstrømmen var det en tendens til at utpendlingen i perioden 2008-2016 vokste prosentvis raskere enn innpendlingen.

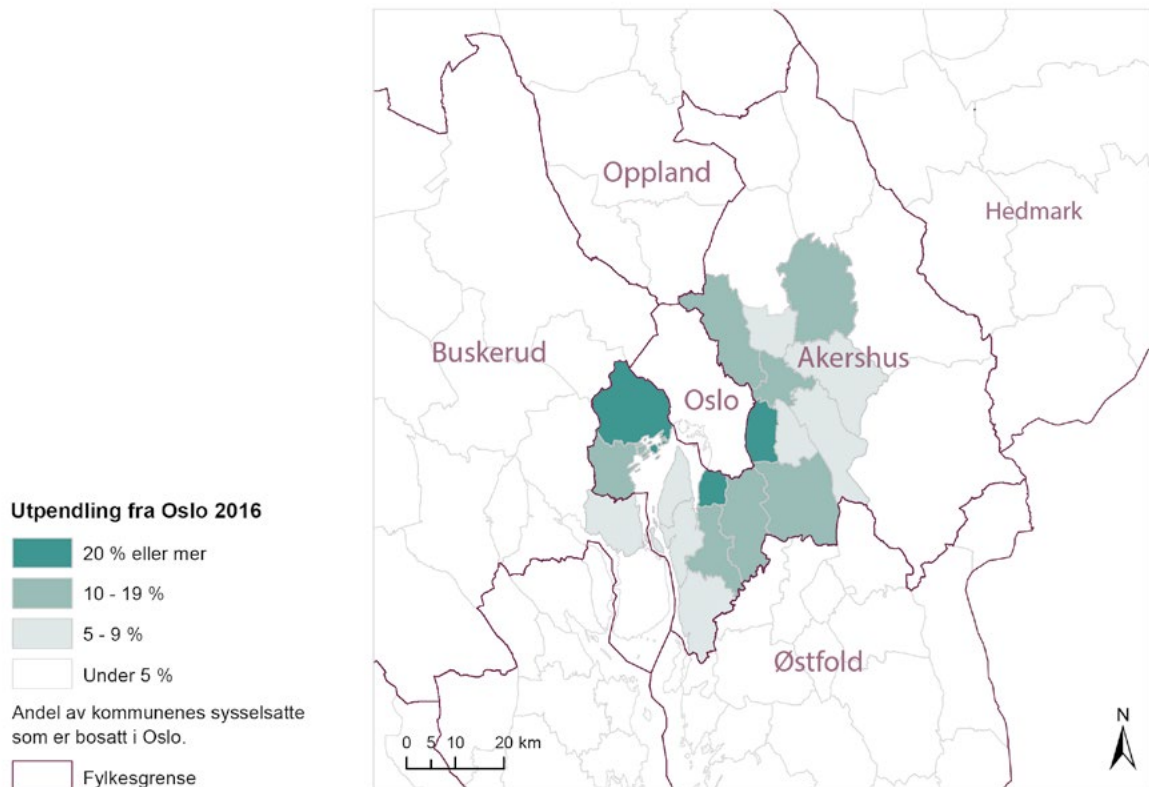
I figur 2 og figur 3 vises kommuner med betydelige pendlerstrømmer til eller fra Oslo i 2016. Det er 36 kommuner som har betydelig pendling til Oslo (mer enn 10 prosent av de bosatte sysselsatte pendler til Oslo). Alle kommunene i Akershus har betydelig innpendling til Oslo. I de fem kommunene Oppegård, Nittedal, Lørenskog, Nesodden og Bærum arbeider mer enn 40 prosent av de yrkesaktive i Oslo. Seks kommuner i Østfold har betydelig innpendling, fem i Buskerud, to i Oppland og en i Hedmark.

Det er 18 kommuner som har betydelig utpendling fra Oslo (mer enn 5 prosent av de sysselsatte

Figur 2. Kommuner med betydelig innpendling til Oslo

Figur 3. Kommuner med betydelig utpendling fra Oslo

i kommunen bor i Oslo), herav ingen utenfor Akershus. Fire kommuner (Bærum, Lørenskog, Oppegård og Nittedal) har mer enn 20 prosent oslofolk i sitt arbeidsliv.

Pendling innenfor ulike næringer

Den største næringen i Oslo målt i antall arbeidsplasser⁴ er helse- sosialtjenester. Blant de rundt 450 000 sysselsatte med arbeidssted i Oslo, jobber snaut 70 000 (15 %) innenfor denne næringen. Eksempler på arbeidsplasser innenfor helse- og sosialnæringen er sykehus, sykehjem, institusjoner for psykisk utviklingshemmede, barnehager og skolefritidsordningen med mer. En stor andel (77 %) av de sysselsatte i Oslo som jobber med helse- og sosialtjenester er også bosatt i Oslo. Ingen annen næring henter en så stor andel av sine sysselsatte innenfor kommunens grenser. Undervisning er også en næring med forholdsvis stor andel lokal arbeidskraft (75 %).

I motsatt ende av skalaen ligger bygge- og anleggsvirksomhet som henter over halvparten

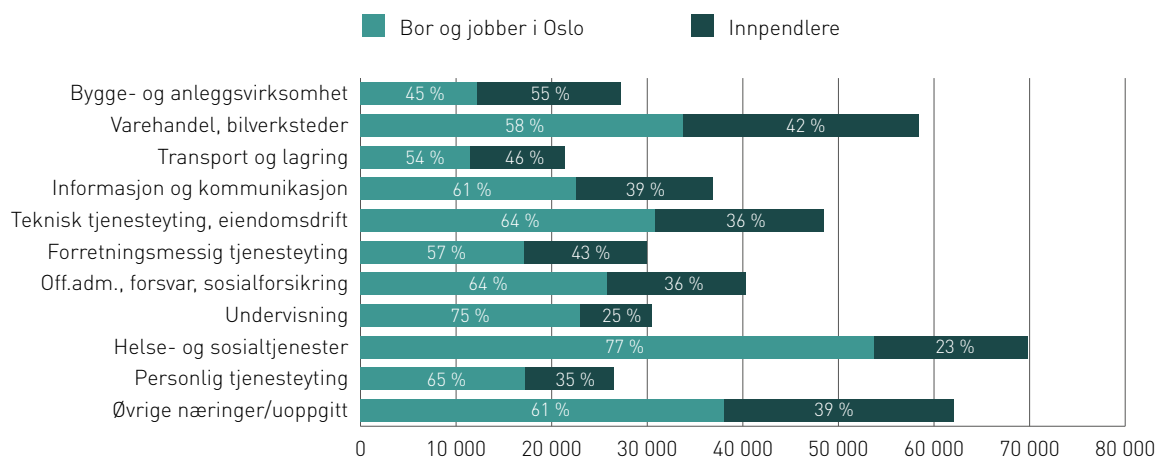
av sine sysselsatte (55 %) via innpendling til Oslo. Den største innpendlernæringen, målt i antall innpendlere, er likevel varehandel. Av de i alt 166 000 innpendlerne til Oslo, jobber nesten 25 000 (15 %) innen varehandel. Innpendlerne innen varehandel utgjør 42 prosent av alle sysselsatte i denne næringen i Oslo.

Blant de sysselsatte med bosted i Oslo jobber i overkant av 62 000 personer (18 %) innenfor helse- og sosialtjenester, som er den klart største av næringene. Av disse drøyt 62 000 personene, jobber 87 prosent i Oslo, mens 13 prosent pendler til en annen kommune. Dette er en temmelig lav andel utpendling. Offentlig administrasjon, personlig tjenesteyting og undervisning er andre næringer med forholdsvis lave andeler utpendling, mens transport og lagring, varehandel, bygge- og anleggsvirksomhet og informasjon og kommunikasjon er næringer med forholdsvis høye andeler utpendling sammenlignet med andre næringer (se figur 5).

Det er en tendens til at yrkene med høy utpendling er næringer som domineres av menn. Spesielt gjelder dette bygge- og anleggsvirksomhet (88 % menn) og transport og lagring (77 % menn). Næringene helse- og sosialtjenester og

4. Næringene er gruppert etter Standard for næringsgruppering 2007 (SN 2007).

Figur 4. Antall sysselsatte med arbeidssted i Oslo etter næring og pendlingssituasjon. 2015.

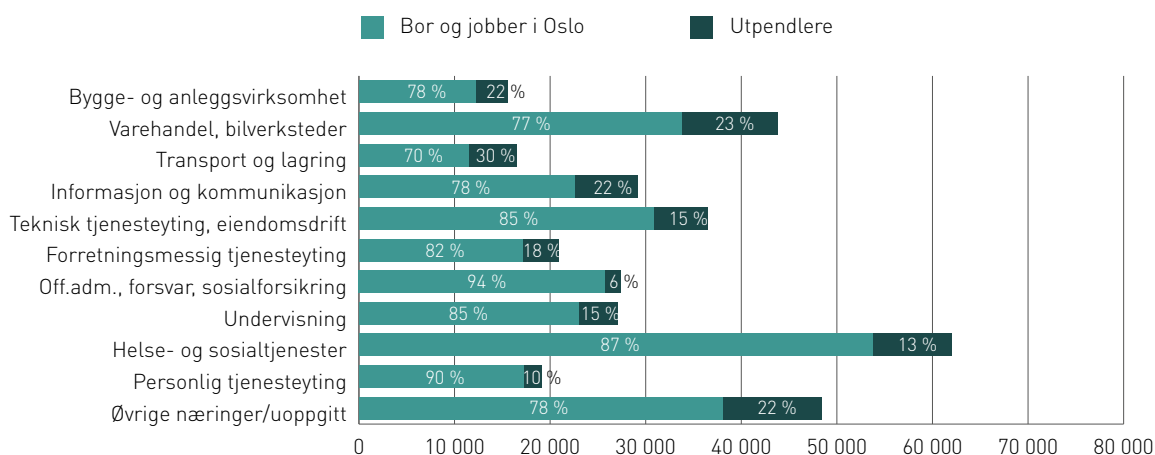
undervisning, som har lite utpendling, har derimot en viss overvekt av kvinner med henholdsvis 74 prosent og 61 prosent.

Innenfor nesten alle næringer har menn en noe høyere andel utpendling enn kvinner. Blant sysselsatte menn bosatt i Oslo pendler i alt 20 prosent ut av kommunen, mens 15 prosent av kvinnene gjør det samme. Forskjellene i utpendlingsandeler mellom næringene er imidlertid tydelig til stede både blant menn og kvinner.

Mye av variasjonen i utpendling mellom næringene har sannsynligvis sammenheng med ulike geografisk spredning av arbeidsplasser. For eksempel har offentlig administrasjon spesielt

lite utpendling, noe som skyldes at en overvekt av jobbene i denne næringen er lokalisert i Oslo. Vi har imidlertid ikke statistikk tilgjengelig til å studere dette nærmere her. Trolig er det også forskjeller mellom næringene i hvilken grad deres sysselsatte er villige til å pendle eller ikke. Innenfor bransjer med stort behov for spesialisert kompetanse vil sannsynligvis de som innehar denne kompetansen, og får betalt deretter, være tilbøyelige til å pendle framfor å jobbe som ufaglært i nærheten av der man bor. For personer uten spesialisert kompetanse vil trolig reisestand til jobben være en vesentlig faktor ved valg av jobb. I så tilfelle vil vi kunne finne variasjon i andel ut- og innpendling avhengig av de sysselsattes utdanningsnivå.

Figur 5. Sysselsatte bosatt i Oslo etter næring og pendlingssituasjon. 2015.

Høyt utdannede utpendlere fra Oslo

Oslo har en høy andel høyt utdannede innbyggere, både sammenlignet med Akershus og resten av landet. I Oslo har 49 prosent av befolkningen eldre enn 15 år universitets- eller høyskoleutdanning. I Akershus er tilsvarende andel 37 prosent, mens på landsbasis har 32 prosent høyere utdanning. Det høye utdanningsnivået i Oslos befolkning kommer til syne i pendlingsstatistikken for Oslo ved at det er en større andel med høyt utdanningsnivå blant utpendlerne enn blant innpendlerne. Blant de som bor og jobber i Oslo er det også høyere andeler med høyt utdanningsnivå enn blant innpendlerne fra andre kommuner. Forskjellene er tydeligst når andelene med høyere utdanningen på 4 år eller mer, sammenlignes (se figur 6).

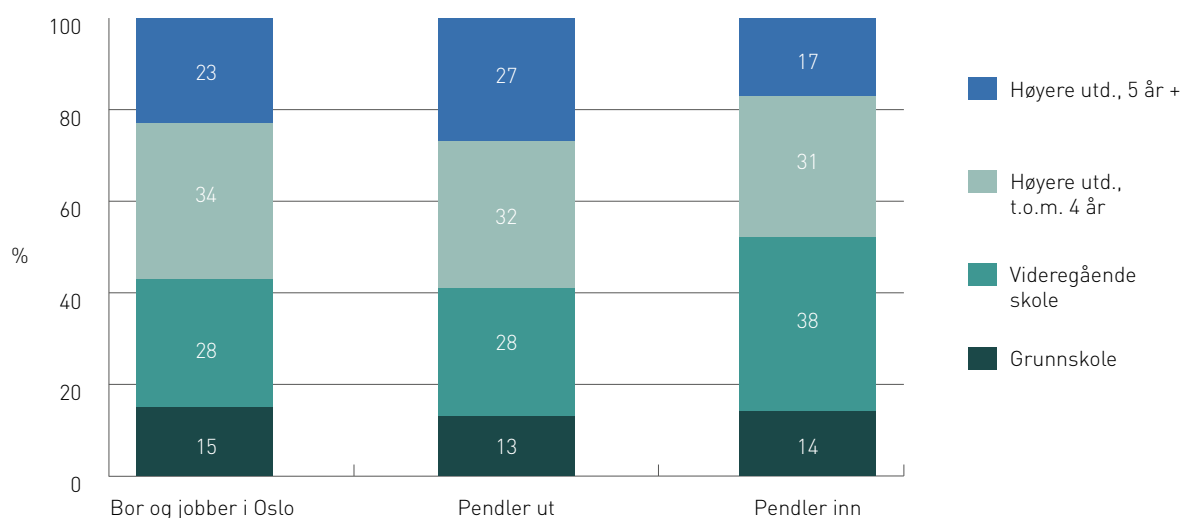
For Akershus er det et tydelig trekk at det er relativt sett færre høyt utdannede blant de som både bor og jobber i Akershus enn blant både utpendlere og innpendlere (Vareide og Roncossek,

2016). I Akershus har 48 prosent av utpendlerne høyere utdanning, en litt høyere andel enn innpendlerne (44 %). Begge klart høyere enn de som bor og jobber i fylket (36 %). For Oslo sin del gjør en høyt utdannet befolkning og et høyt antall arbeidsplasser med krav til høyere utdanning, at pendlingsmønsteret for Oslo er annerledes enn for Akershus. I alt 59 prosent av utpendlerne fra Oslo har høyere utdanning, mens 57 prosent av de som bor og jobber i Oslo har det samme. Blant innpendlerne til Oslo har 47 prosent høyere utdanning.

Noe forenklet kan man si at Oslo forsyner nærkommunene med høyt utdannet arbeidskraft via utpendling. På samme tid trekker arbeidsplassene i Oslo til seg mange av de høyest utdannede innbyggerne fra de samme nærkommunene.

Forskjeller mellom indre by og ytre by

I tillegg til en befolkning med mange høyt utdannede, har Oslo også en bransjesammensetning som gjør

Figur 6. Prosentvis fordeling av utdanningsnivå etter pendlingssituasjon. 2015.

at det finnes mange arbeidsplasser for de høyt utdannede. Her er det imidlertid forskjeller innad i Oslo, og da særlig mellom indre by (sentrum og de fem indre bydelene)⁵ på den ene siden, og de ytre bydelene⁶ på den andre siden. Av de drøyt 450 000 arbeidsplassene i Oslo, er 54 prosent av dem i indre by, men kun 38 prosent av befolkningen bor der. I

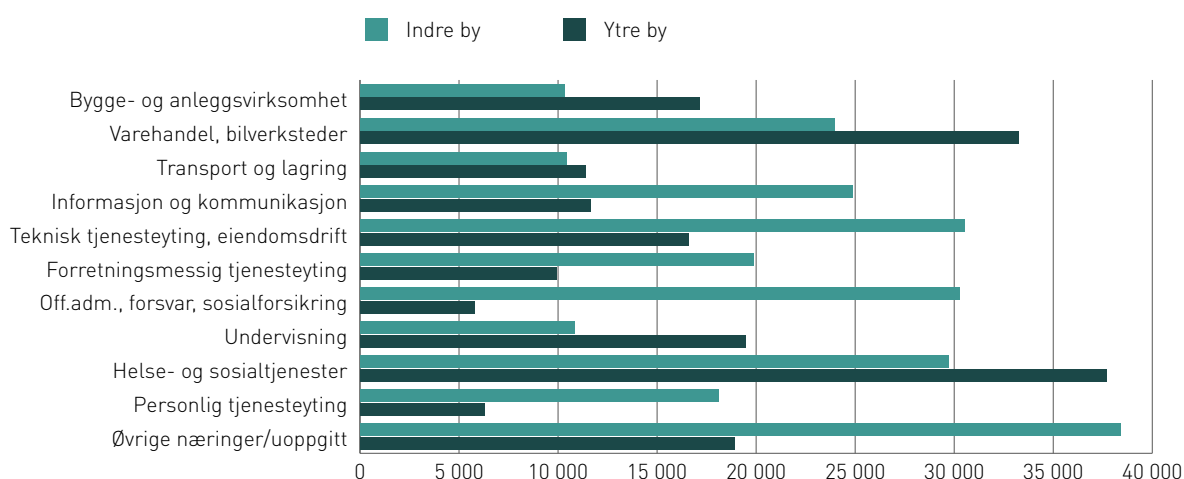
ytre by, hvor størsteparten av befolkningen bor, er det altså noe færre arbeidsplasser enn i indre by.

I tillegg er det en skjevhet i fordelingen av høykompetansestillinger. I indre by er det over 130 000 stillinger som hører innunder betegnelsen akademikeryrke eller høyskoleyrke⁷. Det tilsvarer 53 prosent av arbeidsplassene indre by. I ytre by er det like over 90 000 stillinger som betegnes som akademiker- eller høyskoleyrke,

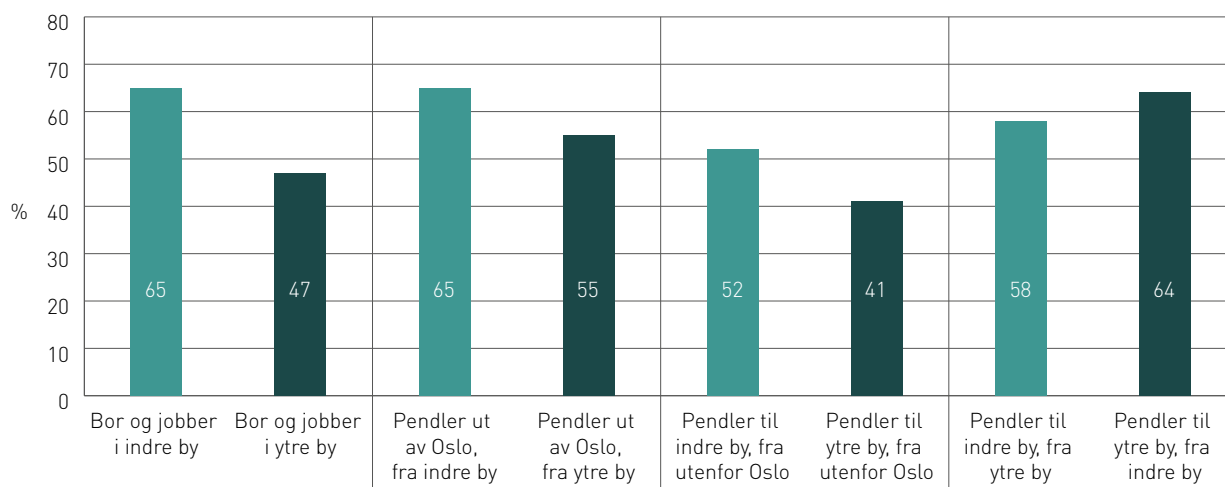
5. Indre by: Bydelene Gamle Oslo, Grünerløkka, Sagene, St. Hanshaugen og Frogner, samt Sentrum.

6. Ytre by: Bydelene Ullern, Vestre Aker, Nordre Aker, Bjerke, Grorud, Stovner, Alna, Østensjø, Nordstrand og Søndre Nordstrand, samt Marka.

7. I henhold til standard for yrkesklassifisering (STYRK98).

Figur 7. Sysselsatte med arbeidssted i Oslo etter næring for indre by og ytre by. 2015.

Figur 8. Andel med høyere utdanning etter pendlingssituasjon fordelt på indre by og ytre by, 2015.

eller i alt 44 prosent av stillingene i ytre by. Det er også betydelige forskjeller innenfor ulike næringer (se figur 7). Byens arbeidsplasser innenfor offentlig administrasjon, teknisk tjenesteyting og forretningsmessig tjenesteyting befinner seg stort sett i indre by. Det samme gjelder også overnatting- og serveringsvirksomhet og finansiering og forsikring som begge er næringer innen «øvrige næringer/uoppgitt»⁸. Ytre by har på sin side flere arbeidsplasser enn indre by innenfor bygge- og anleggsvirksomhet, varehandel, undervisning og helse- og sosialtjenester.

De som både bor og jobber i indre by har en like høy andel med høy utdanning som indre by-bosatte som pendler ut av byen (65 %) (se figur 8). De som pendler fra indre by til ytre by har derimot en noe lavere andel høyt utdannete (58 %). Alt i alt, er det temmelig små forskjeller i gjennomsnittlig utdanningsnivå mellom de ulike pendlergruppene blant bosatte i indre by. For de bosatte i ytre by er det tydeligere forskjell i utdanningsnivå mellom de som pendler og de som bor og jobber i ytre by. Blant de som bor og jobber i ytre by har 47 prosent høyere utdanning, mens andelen høyt utdannete blant utpendlerne er på henholdsvis 55 prosent (ut av Oslo fra ytre by) og 64 prosent (fra ytre by til indre by). Når det gjelder innpendlerne fra andre kommuner har de som

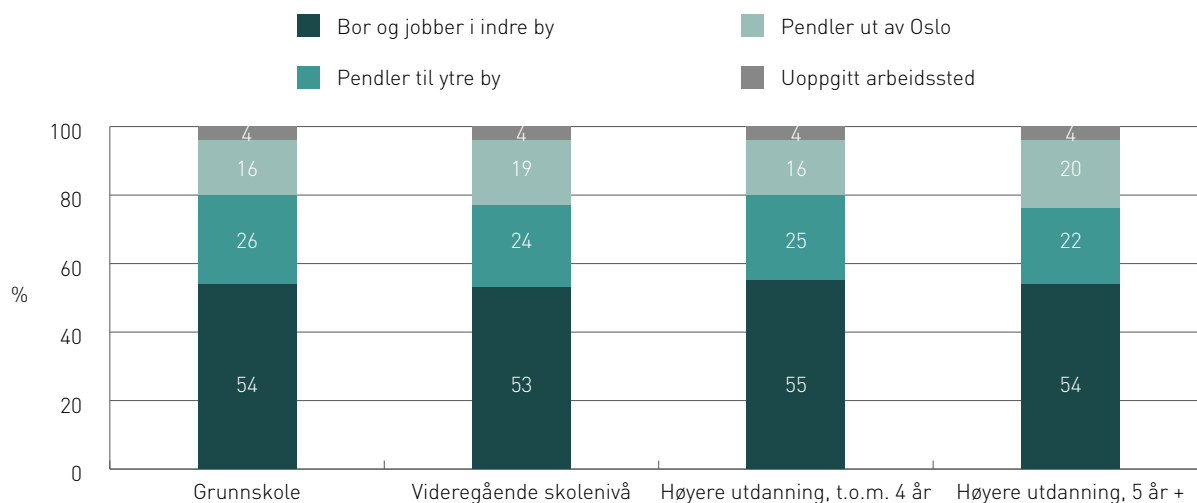
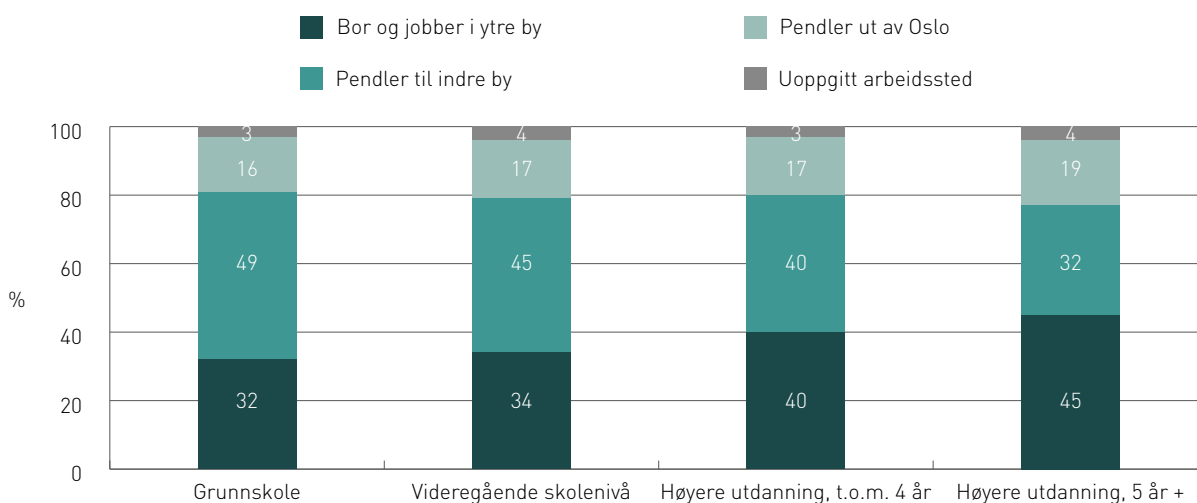
pendler til indre by en større andel høyt utdannete (52 %) enn de som pendler til ytre by (41 %).

De høyt utdannete pendler mest

Ytre by har et mønster som ligner på Akershus i den forstand at de som både bor og jobber der har et lavere utdanningsnivå enn de som pendler ut av området. Med andre ord kan vi for ytre by sin del se en tendens til at tilbøyeligheten til å pendle er størst blant de med høyere utdanning.

Det er en betydelig lavere andel av de høyt utdannete som både bor og jobber i ytre by (figur 10) enn tilsvarende andel i indre by (figur 9). Det er likevel tydelig for ytre by at andelen som bor og jobber der er lavere desto høyere utdanningsnivået er i gruppen man ser på, fra 49 prosent med de som har grunnskole som høyeste utdanning, til 32 prosent for de med høyere utdanning på mer enn 4 år. Samtidig er det motsatt tendens for andelen som pendler fra ytre by til indre by. Blant de med høyest utdanning pendler 45 prosent til indre by, mens blant de med lavest utdanning pendler 32 prosent til indre by. I indre by derimot har litt over halvparten av de bosatte sysselsatte også arbeidsplassen sin i indre by, uansett utdanningsnivå.

8. «Øvrige næringer/uoppgitt» er en samlekategori med andre næringer enn de som er listet opp i figurene. Her finnes «jordbruk/skogbruk/fiske, bergverksdrift, industri, elektrisitet/vann/renovasjon, overnatting- og serveringsvirksomhet og finansiering og forsikring. De to sistnevnte er de største av disse, begge med like under 20 000 sysselsatte med arbeidssted i Oslo.

Figur 9. Sysselsatte bosatt i **indre by** i Oslo, 2015Figur 10. Sysselsatte bosatt i **ytre by** i Oslo, 2015**Forfattere:**

Morten Bildeng og Nils Petter Strand, Byrådsavdeling for finans, Oslo kommune

Kilder:

Statistikk: Statistisk sentralbyrå

Referanser:

Vareide, K. og S. D. Rocossek (2016), Regional analyse for Akershus 2016: befolkningsutvikling, næringsutvikling, innovasjon, utdanning og scenarier. TF-notat nr. 63/2016. Telemarksforskning

Kartene (figur 2 og figur 3) er laget av Plan- og bygningsetaten, Oslo kommune.

YRKESAKTIVITET I OSLO

Andelen som er yrkesaktive i alderen 25 til 59 år er noe lavere i Oslo enn i Akershus og landet samlet. Sysselsettingen varierer med utdanningsnivå og med landbakgrunn. Det er også store variasjoner mellom bydelene.

Yrkesaktiviteten varierer naturlig nok etter alder. I figur 1 vises andelen sysselsatte (sysselsettingsgraden¹) i fjerde kvartal 2015 for aldersgruppen 15 til 74 år. Sysselsettingsgraden stiger raskt fra 15 til 25 års alder. For Oslo var sysselsettingsgraden ved 25 års alder 73 prosent. Sysselsettingsgraden øker til opp mot 80 prosent ved 30 til 40 år før den synker til rundt 70 prosent for de sysselsatte på 59 år, og faller deretter raskt. Sysselsettingsgraden varierer på samme måte for Akershus og landet samlet. Akershus og landet samlet har noe høyere sysselsettingsgrad enn Oslo bortsett fra for aldersgruppen 25 til 33 år der Oslo har høyere sysselsettingsgrad.

Når vi senere sammenligner sysselsetting i ulike grupper, vil vi kun se på aldersgruppen 25 til 59 år. I dette aldersspennet har de fleste rukket å komme seg ut i arbeidslivet samtidig som det er før pensjonsalder. Dette for å begrense effekten av ulik alderssammensetning i gruppene som sammenlignes.

I 2015 var sysselsettingsgraden i Oslo for bosatte mellom 25 og 59 år 77,6 prosent (figur 2). Sysselsettingsgraden for bosatte i Akershus og i Norge var henholdsvis 81,8 og 79,6 prosent. Oslo har lavere yrkesaktivitet enn Norge og

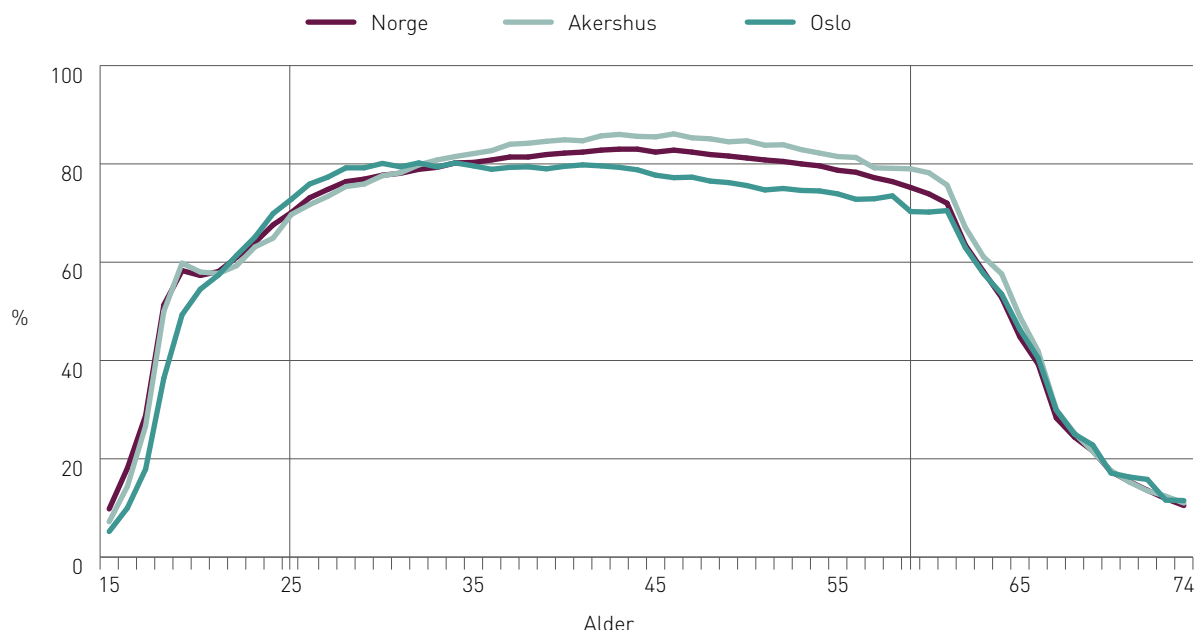
SAMMENDRAG

”

I siste kvartal 2015 var det 78 prosent sysselsatte i aldersgruppen 25 til 59 år i Oslo. Oslo har noe lavere yrkesaktivitet enn Akershus og landet samlet, men det er store variasjoner mellom bydelene. Yrkesaktiviteten varierer med utdanningsnivå og landbakgrunn. Det er bydelene i ytre by vest samt bydel Nordstrand som har den høyeste sysselsettingsgraden i Oslo med godt over 80 prosent, mens det er bydeler i ytre by øst som har lavest sysselsettingsgrad rundt 70 prosent. Blant bosatte med landbakgrunn fra henholdsvis Norge, Vest-europa og Asia og Afrika, har Oslo høyere sysselsettingsgrad enn tilsvarende grupper har i Norge som helhet. Når Oslo likevel har lavere samlet yrkesaktivitet enn landet som helhet, skyldes dette at arbeidsstyrken i Oslo består av større andeler med innvandrerbakgrunn enn i landet ellers.

1. Sysselsettingsgraden er her beregnet som antall sysselsatte som andel av befolkningen. Ved beregning av sysselsettingsgrad for Oslo i alt inkluderes bosatte i Sentrum, Marka og personer uten registrert adresse i tillegg til bosatte i bydelene.

Figur 1. Sysselsettingsgraden etter alder og bosted. 15-74 år. 4.kvartal 2015.

OM SYSSELSETTINGS- STATISTIKKEN

Den registerbaserte sysselsettingsstatistikken inneholder informasjon om personer 15 til 74 år som hadde inntektsgivende arbeid av minst en times varighet for tredje uke i november. Dette kunne være som lønnstaker eller selvstendig næringsdrivende.

81 prosent av de sysselsatte (25 til 59 år) bosatt i Oslo jobbet 30 timer eller mer pr. november 2015. 4 prosent jobbet 20-29 timer, mens 8 prosent jobbet 1-19 timer.

Statistikkgrunnlaget er nærmere beskrevet på <https://www.ssb.no/regsys>.

Utdanningsnivå

I november 2015 var det totalt 280 197 sysselsatte med bosted i Oslo mellom 25 og 59 år. Av disse utgjorde de sysselsatte med universitets- og høyskoleutdanning 63 prosent, mens de med utdanning på videregående nivå utgjorde 25 prosent. De sysselsatte med utdanning på grunnskolenivå og ingen/uoppgitt utdanning utgjorde samlet 13 prosent av totalt antall sysselsatte bosatt i Oslo.

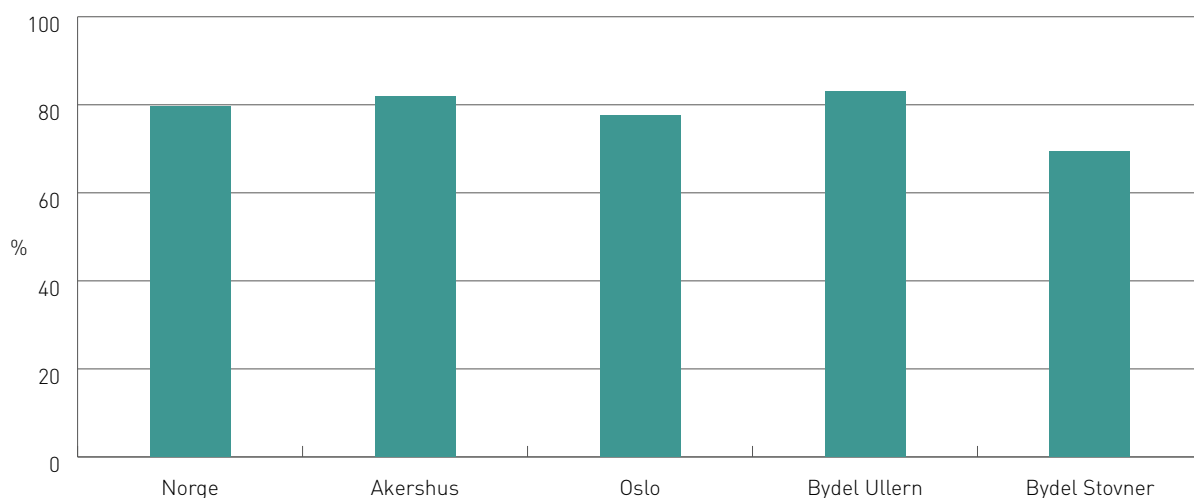
Sysselsettingsgraden er noe lavere i Oslo enn i landet samlet og i Akershus for alle utdanningsnivåer (se figur 3). Oslo har særlig lav sysselsettingsgrad i gruppen med utdanning på grunnskolenivå eller ingen/uoppgitt utdanning; 54 prosent mot henholdsvis 60 og 65 prosent for landet samlet og Akershus.

Akershus, men det er stor variasjon innad i byen. For eksempel har Bydel Ullern (83 %) høyere sysselsettingsgrad enn både Akershus og Norge i alt, mens Bydel Stovner (69 %), som har lavest sysselsettingsgrad blant bydelene, ligger nesten 14 prosentpoeng lavere enn Bydel Ullern.

Variasjonen i sysselsettingsgrad mellom bydelene samvarierer med bydelenes befolkningssammensetning etter utdanningsnivå og innvandrerbakgrunn. Vi skal se nærmere på sysselsettingsgrad mellom bydelene i Oslo ut fra utdanningsnivå og innvandrerbakgrunn i de neste avsnittene.

I november 2015 hadde bydelene Stovner og Søndre Nordstrand lavest sysselsettingsgrad av bydelene i Oslo med henholdsvis 69 og 71 prosent blant bosatte mellom 25 og 59 år (se figur 4). Bydelene Ullern, Nordre Aker og Nordstrand hadde høyest sysselsettingsgrad, alle med drøyt 83 prosent. Bygjennomsnittet var 78 prosent.

Blant 25 til 59-åringene med høyere utdanning var det betydelig variasjon i yrkesaktivitet mellom bydelene. De høyt utdannede i bydelene Sagene og Nordstrand hadde høyest sysselsettingsgrad med i overkant av 88 prosent, mens bydel Stovner var

Figur 2. Sysselsettingsgrad etter bosted. 25-59 år. 2015.

lavest med 79 prosent. Bygjennomsnittet var 86 prosent for det høyeste utdanningsnivået.

For innbyggere med videregående skole som høyeste fullførte utdanning, hadde bydelene Gamle Oslo og Frogner lavest sysselsettingsgrad med 74 prosent i 2015. Bydelene Nordstrand og Østensjø hadde høyest sysselsettingsgrad med i underkant av 82 prosent. Sysselsettingsgraden for Oslo totalt var 77 prosent for dette utdanningsnivået.

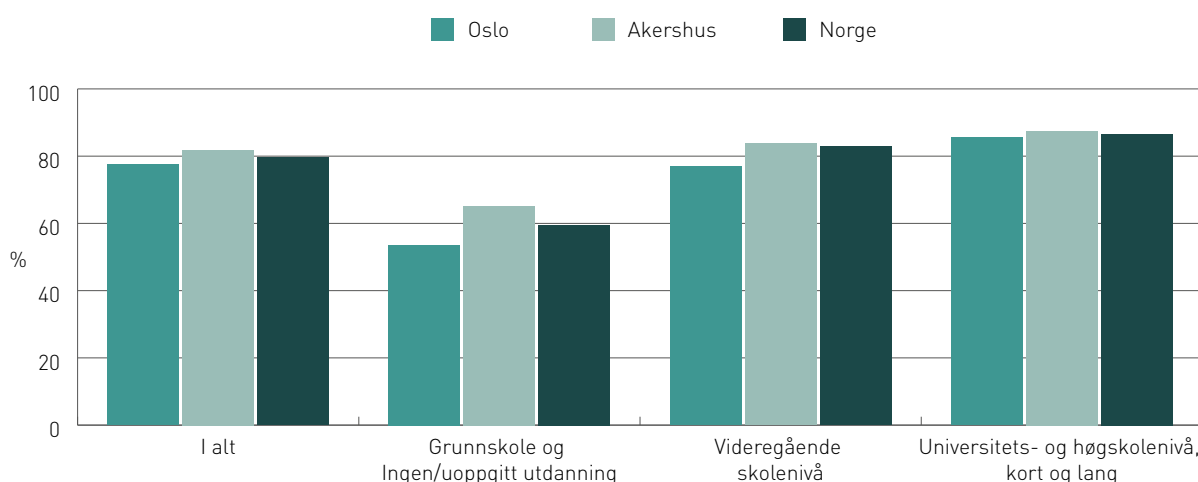
Når det gjelder gruppen med det laveste utdanningsnivået (grunnskole og ingen/uopp-gitt utdanning) hadde bydelene i indre by øst og Søndre Nordstrand lavest sysselsettingsgrad, der Sagene bydel lå lavest med 46 prosent. Bydel Østensjø hadde høyest sysselsettingsgrad med

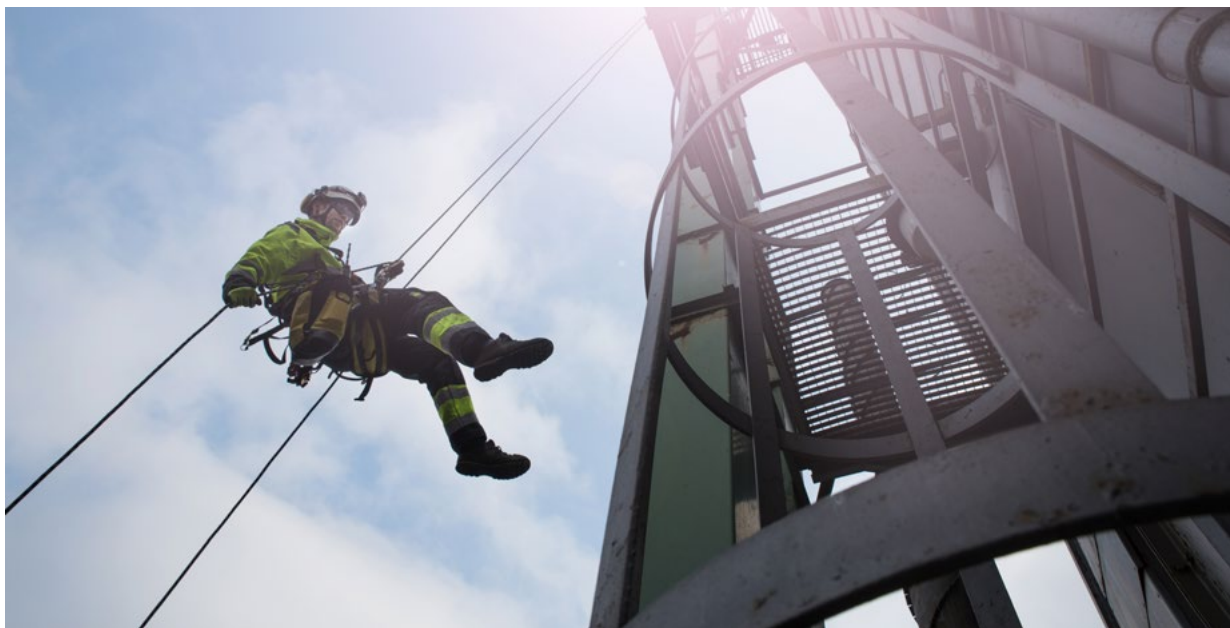
59 prosent i 2015. Bydelene Ullern og Nordstrand hadde også høy sysselsettingsgrad sammenlignet med de øvrige bydelene; nær opp mot 59 prosent. Bygjennomsnittet for det laveste utdanningsnivået var 54 prosent.

Landbakgrunn

Av de sysselsatte i Oslo mellom 25 og 59 år i 2015 hadde 69 prosent landbakgrunn² fra Norge, 18 prosent hadde landbakgrunn fra Asia og Afrika (med flere). De sysselsatte med landbakgrunn fra

2. Landbakgrunn: For personer født i utlandet med utenlandsfødte foreldre, er landbakgrunn eget fødeland. For personer født i Norge er det foreldrenes fødeland, dersom begge er utenlandsfødte. I de tilfeller der foreldrene har ulikt fødeland, er det morens fødeland som brukes.

Figur 3. Sysselsettingsgrad for bosatte i Oslo, Akershus og Norge fordelt på utdanningsnivå. 25-59 år. 2015.

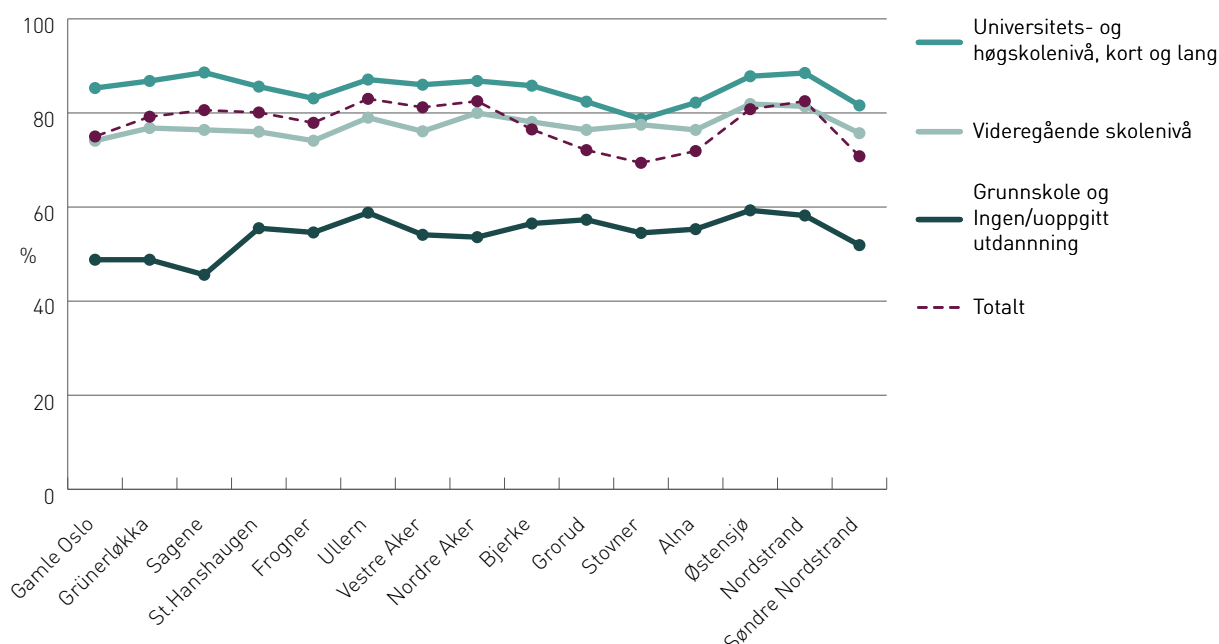
Vest-Europa (med flere) og EU-land i Øst-Europa utgjorde henholdsvis 8 og 6 prosent.

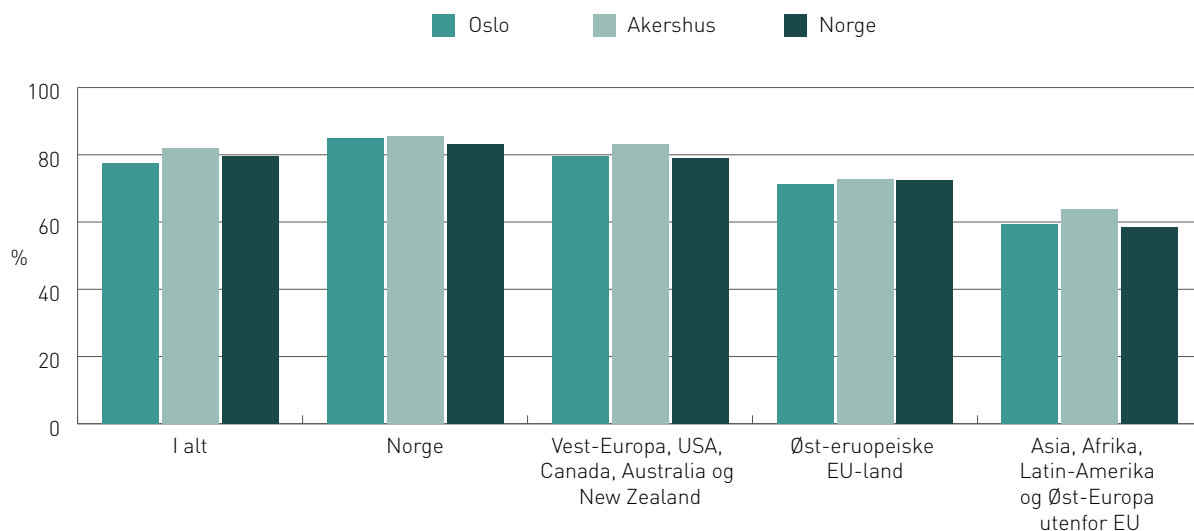
I november 2015 var sysselsettingsgraden blant 25 til 59-åringer med norsk landbakgrunn på nær 85 prosent for Oslo (se figur 5). For de bosatte sysselsatte med landbakgrunn fra Vest-Europa (med flere) og EU-land i Øst-Europa var sysselsettingsgraden 80 og 71 prosent. For de med landbakgrunn fra Asia og Afrika (med flere) var sysselsettingsgraden 59 prosent.

Sysselsettingsgraden for Oslo var høyere enn for landsgjennomsnittet, både for de med norsk landbakgrunn og for de med landbakgrunn fra Vest-Europa (med flere) og fra Asia og Afrika (med flere). Når Oslo likevel har lavere samlet sysselsettingsgrad enn landet som helhet, skyldes dette at arbeidsstyrken i Oslo består av større andeler med innvandrerbakgrunn enn i landet ellers.

Yrkesaktiviteten for bosatte i Oslo varierer med landbakgrunn mellom bydelene (se figur 6). Den

Figur 4. Sysselsettingsgrad for 25-59-åringer bosatt i Oslo fordelt på utdanningsnivå. 2015.

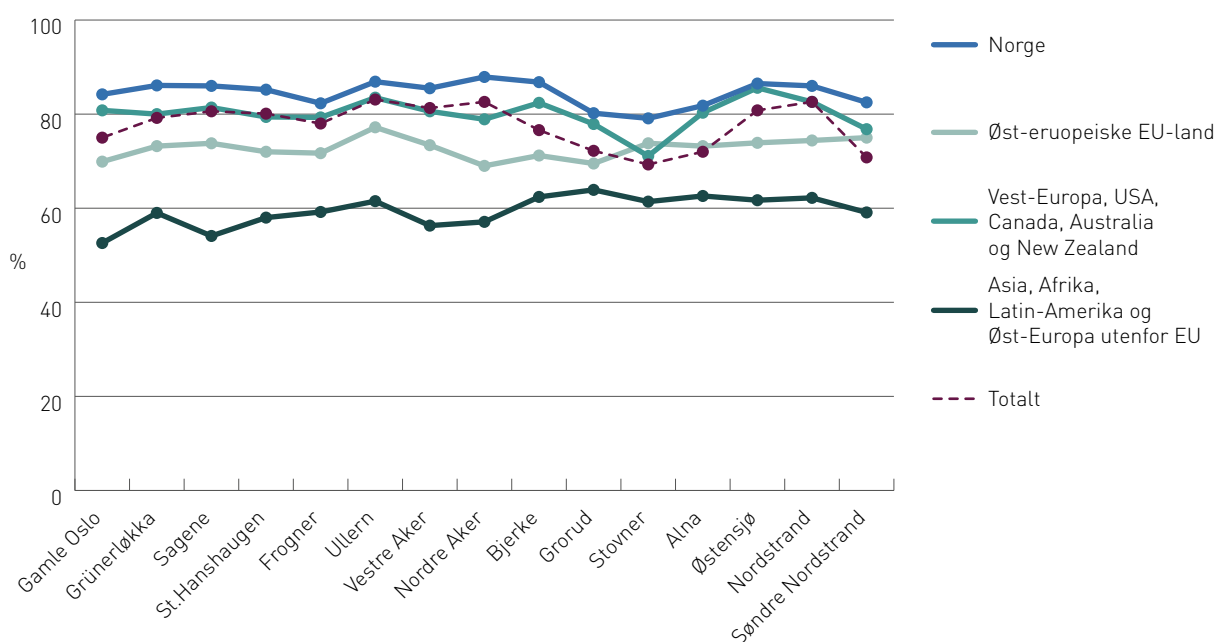
Figur 5. Sysselsettingsgrad for bosatte i Oslo, Akershus og Norge etter landbakgrunn. 25-59 år. 2015.

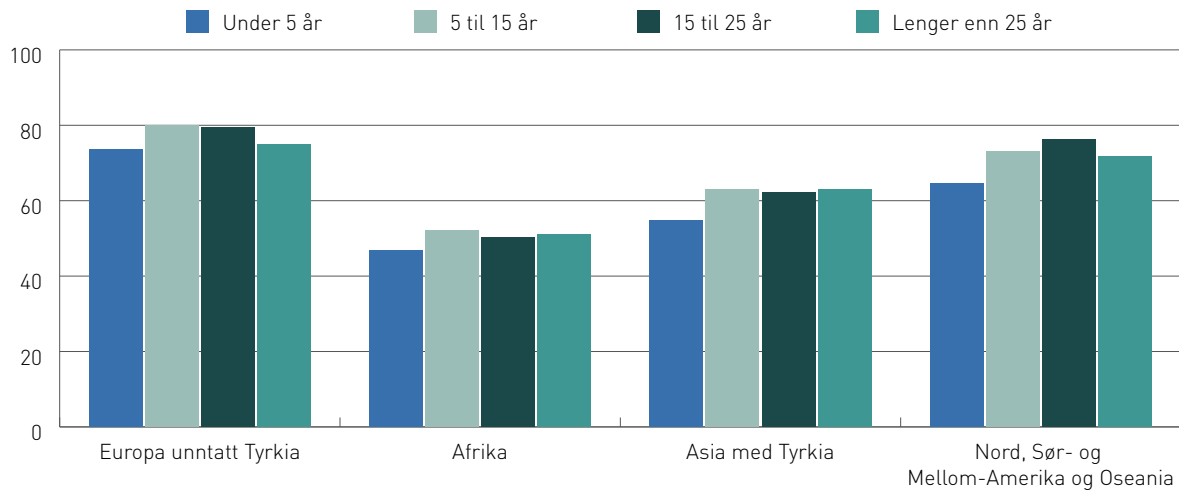
laveste sysselsettingsgraden for de med landbakgrunn fra Norge og Vest-Europa (med flere) var på henholdsvis 79 og 71 prosent for Stovner bydel, som også var bydelen med lavest sysselsettingsgrad i alt. For de med landbakgrunn fra EU-land i Øst-Europa og Asia og Afrika (med flere) ligger imidlertid ikke Stovner spesielt lavt i forhold til andre bydeler.

Østensjø bydel har høyest sysselsettingsgrad for de med landbakgrunn fra Vest-Europa (med

flere) med 86 prosent, mens bydel Nordre Aker har høyest sysselsettingsgrad for de med landbakgrunn fra Norge på 88 prosent. Samtidig har Nordre Aker den laveste sysselsettingsgraden for de med landbakgrunn fra EU-land i Øst-Europa på 69 prosent, mens bydel Ullern har den høyeste sysselsettingsgraden med 77 prosent for denne gruppen.

Ser man på bydelene i Groruddalen samlet ser man at for de med norsk og vest-europeisk

Figur 6. Sysselsettingsgrad for bosatte i Oslo fordelt på landbakgrunn. 25-59 år. 2015

Figur 7. Sysselsettingsgrad for innvandrere 25-59 år etter botid og landbakgrunn, Oslo i alt. 2014.

landbakgrunn er det generelt lavere sysselsettingsgrad for disse gruppene enn i andre deler av Oslo, med unntak av for Bjerke bydel. De med bakgrunn fra Asia og Afrika (med flere) bosatt i Groruddalen har lik eller høyere sysselsettingsgrad enn i de andre bydelene i Oslo. Dette gjelder også til en viss grad de sysselsatte med bakgrunn fra EU-land i Øst-Europa. For de med bakgrunn fra Asia og Afrika (med flere) ser det ut til å være en tendens til lavere sysselsettingsgrad i de fem mest sentrumsære bydelene enn i de ytre bydelene. Bydel Gamle Oslo har lavest sysselsettingsgrad for de med landbakgrunn fra Asia og Afrika (med flere) på 53 prosent, mens bydel Grorud har den høyeste med 64 prosent.

Dersom man ser på fordelingen av innvandrere³ etter verdensdel ser man at det framkommer stor variasjon i sysselsettingsgraden avhengig av innvandrernes landbakgrunn. I 2014 var sysselsettingsgraden for innvandrere fra Afrika på 50 prosent og fra Asia 61 prosent. For innvandrere fra Europa og samlekategori Nord, Sør- og Mellom-Amerika og Oseania var sysselsettingsgraden på henholdsvis 77 og 70 prosent (se figur 7).

Dersom vi ser nærmere på innvandrergupper etter enkeltland, kommer det naturlig nok fram store forskjeller i yrkesaktivitet. De fire største innvandrerguppene i Oslo, gruppert etter enkeltland, er Polen, Sverige, Pakistan og Somalia.

Svenske innvandrere i 25-59-årsalderen hadde i 2014 en sysselsettingsgrad på 87 prosent. Blant polske innvandrere i denne aldersgruppen var 74 prosent sysselsatt. Innvandrere i 25-59-årsalderen fra Pakistan og Somalia hadde sysselsettingsgrad på henholdsvis 55 prosent og 37 prosent. Videre for innvandrere med bakgrunn fra Afrika nord for Sahara var sysselsettingsgraden på 49 prosent.

Botid

Sysselsettingsgraden for innvandrere bosatt i Oslo varierer også etter botid (se figur 7). Tallene for 2014 viser at for innvandrere med botid på 5 til 15 år var sysselsettingsgraden på 69 prosent, mens den var 67 prosent for de med botid under 5 år.

For innvandrere med kortere botid enn 5 år har de med landbakgrunn fra Afrika en sysselsettingsgrad på 47 prosent, mens den ligger på 52 prosent for de med botid 5 til 15 år. De med landbakgrunn fra Asia med kort botid har en sysselsettingsgrad på 55 prosent, mens de med botid på 5 år eller mer ligger på godt over 60 prosent. Den samme tendensen, altså at de med kortest botid skiller seg ut med lavere sysselsettingsgrad, gjelder også i de øvrige gruppene. Et unntak er europeiske innvandrere med botid på 25 år eller mer. Blant disse er sysselsettingsgraden lavere enn for europeiske innvandrere med botid mellom 5 og 25 år.

Forfatter:

Silje Corneliussen, Byrådsavdeling for finans, Oslo kommune

3. Norskfødte med innvandrerforeldre er ikke med i tallgrunnet.

ANSATTE I OSLO KOMMUNE

Siden 2007 har antallet kommunale arbeidsplasser vokst raskere enn øvrige arbeidsplasser i byen. Kommunens ansatte skiller seg fra øvrige sysselsatte i byen ved at de har et gjennomsnittlig høyere utdanningsnivå, høyere gjennomsnittsalder, større kvinneandel og en større innvandrерandel.

I 2015 hadde SSB registrert 44 195 ansatte med sitt hovedarbeidsforhold i Oslo kommune.¹ Det utgjorde 9,8 prosent av alle med arbeidsplass i Oslo. Antallet ansatte i Oslo kommune har siden 2007 økt med 4 827 personer eller 12,3 prosent. I samme periode økte antallet arbeidsplasser i Oslo som helhet med 29 774, dvs. 9,4 prosent. Mange som arbeider i Oslo pendler til byen. I 2015 var 36,8 prosent av de som arbeidet i Oslo bosatt utenfor Oslo. Hovedtyngden av disse var bosatt i Akershus (23,5 prosent). Pendlerandelen blant de ansatte i Oslo kommune var 18,8 prosent, altså vesentlig lavere.

Med nesten 10 prosent av arbeidsplassene i byen er Oslo kommune en stor aktør i arbeidsmarkedet i Oslo. Samtidig er det klart at Oslo kommune som blant annet produserer tjenester innen skole og helse- og velferd, på noen områder vil skille seg klart fra næringslivet i Oslo. I denne artikkelen vil vi se på egenskaper med dem som arbeider i Oslo som helhet og i Oslo kommune for årene 2007-2015².

1. Per september 2015 viste Oslo kommunes egne registre 50 061 ansettelsesforhold, som er høyere enn tallet SSB opererer med. Forskjellen forklares ved at personer kan ha flere ansettelsesforhold i Oslo kommune og noen ansatte ikke har kommunen som hovedarbeidsplass.

2. 2007-2015 er årene vi har statistikk fra SSB om Oslo kommune.

SAMMENDRAG

”

Oslo kommune er en stor aktør i arbeidsmarkedet i Oslo, men skiller seg på noen områder klart fra næringslivet i Oslo for øvrig. Nesten 2 av 3 ansatte i Oslo kommune er kvinner i motsetning til Oslo som helhet der mannsandelen er noe høyere enn kvinneandelen. Oslo kommune har også en noe større andel ansatte med innvandrerbakgrunn og da særlig fra Afrika, Asia m.m. så vel som en noe høyere andel med ansatte med høyere utdanning.

Det er store forskjeller mellom virksomhetene i Oslo kommune. Mens andelen kvinner er høy i bydeler og virksomheter innen helse, velferd og utdanning, er det bare 1 av 3 kvinner i tekniske virksomheter. Bydeler og virksomheter innen helse, velferd og utdanning har også en høyere andel ansatte med innvandrerbakgrunn enn andre virksomheter i Oslo kommune.

Tabell 1. Ansatte i Oslo kommune og arbeidsplasser i alt i Oslo 4. kvartal 2007-2015.

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Oslo kommune	39 368	40 279	40 827	42 910	44 376	42 212	43 788	43 850	44 195
Oslo i alt	421 603	427 902	423 244	426 124	435 952	440 511	448 452	457 000	451 377
Kommunes andel	9,3	9,4	9,6	10,1	10,2	9,6	9,8	9,6	9,8

Statistikken er laget av SSB basert på data fra NAV og gir statistikk basert på personers hovedarbeidsforhold. Denne sysselsettingsstatistikken gir informasjon om de ansattes landbakgrunn, alder, kjønn og utdanning.

Landbakgrunn i arbeidsmarkedet i Oslo

Et markant trekk ved utviklingen i arbeidsmarkedet i Oslo de siste 30 årene er at innvandrerbefolkningen utgjør en stadig større andel av de som bor og arbeider i Oslo. I 2014 hadde 23,8 prosent av de som arbeidet i Oslo innvandrerbakgrunn. Dette er en økning på 7,1 prosentpoeng siden 2007. I Oslo kommune er innvandrerandelen høyere og var 26,7 prosent i 2014.

Tabell 2 viser at landbakgrunnen til de som arbeider i Oslo kommune skiller seg en del fra Oslo som helhet. I Oslo kommune i 2014 var andelen med landbakgrunn fra Asia, Afrika m.m.³ på 21,2

prosent, mens den bare var på 13,6 prosent i Oslo som helhet. Veksten i andelen ansatte med innvandrerbakgrunn i Oslo kommune fra 2007-2014 var i stor grad personer med landbakgrunn fra Asia, Afrika m.m. Denne gruppen stod for 59 prosent av veksten i kommunalt ansatte i denne perioden.

Bak den økte andelen ansatte med innvandrerbakgrunn i Oslo kommune ligger det en sterk økning i antallet personer i disse landgruppene. Aller størst vekst har ansatte fra EU-land i Øst-Europa med 62,2 prosent. Ansatte fra Asia, Afrika m.m. har økt med 39,8 prosent og fra Vest-Europa m.m.⁴ med 26,7 prosent. Til tross for at andelen kommunalt ansatte med norsk bakgrunn har gått ned har det allikevel vært en vekst i antall ansatte i denne gruppen på 3,9 prosent.

I tabell 2 kommer det fram at økningen i ansatte fra EU-land i Øst-Europa i hovedsak

3. Landgruppen inkluderer Asia, Afrika, Latin-Amerika og Øst-europa utenfor EU.

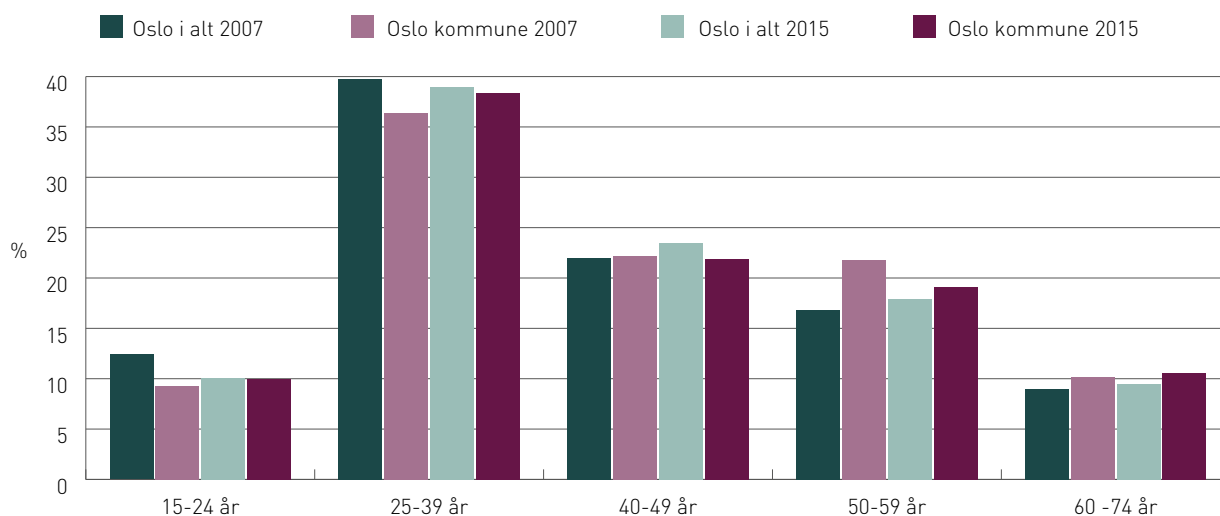
4. Landgruppen inkluderer Vest-Europa, USA, Canada, Australia og New Zealand.

Tabell 2. Sysselsatte med arbeidssted i Oslo og i Oslo kommune etter landbakgrunn 4. kvartal 2007-2014⁵

		Antall				Andel		
		2007	2014	Differanse	Prosentvis vekst	2007	2014	Differanse
Oslo i alt	Norge	351 072	348 111	-2 961	-0,8	83,3	76,2	-7,1
	Vest-Europa m.m.	18 810	27 983	9 173	48,8	4,5	6,1	1,7
	EU-land i Øst-Europa	7 240	18 900	11 660	161	1,7	4,1	2,4
	Asia, Afrika m.m.	44 481	62 006	17 525	39,4	10,6	13,6	3
	I alt	421 603	457 000	35 397	8,4	100	100	-
Oslo kommune	Norge	30 950	32 144	1 194	3,9	78,6	73,3	-5,3
	Vest-Europa m.m.	1 282	1 624	342	26,7	3,3	3,7	0,4
	EU-land i Øst-Europa	479	777	298	62,2	1,2	1,8	0,6
	Asia, Afrika m.m.	6 657	9 305	2 648	39,8	16,9	21,2	4,3
	I alt	39 368	43 850	4 482	11,4	100	100	-

5. Her er det brukt tall for 2014 siden vi mangler nyere tall for landbakgrunn for Oslo som helhet

Figur 1. Arbeidstakere i Oslo kommune og i Oslo i alt etter alder i 4. kvartal 2007 og 2015.

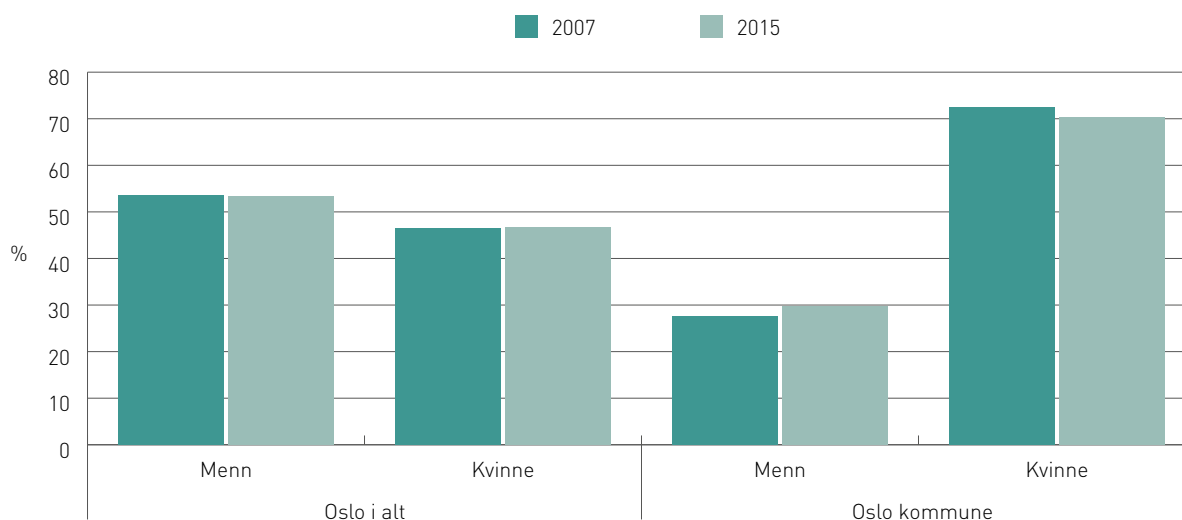
har tilfalt ikke-kommunale arbeidsplasser. Arbeidsinnvandringen fra EØS-området etter 2004 har i større grad vært menn enn kvinner. Mange fikk arbeid i det private næringsliv, blant annet innen anleggsbransjen og servicenæringene. Dette er næringsområder der det er mulig å få raskt og midlertidig arbeid og i mange tilfeller før man har flyttet til Norge. Offentlig sektor som Oslo kommune har antakelig i større grad rekruttert blant personer som allerede er bosatt i Norge og behersker norsk språk. Etterspørselen i det offentlige blant annet innen helse- og velferdssektoren har gitt arbeid til mange personer med innvandrerbakgrunn fra Afrika og Asia. Det ser vi blant annet av den høye andelen med innvandrerbakgrunn i

bydelene og sykehjemsetaten (se figur 8).

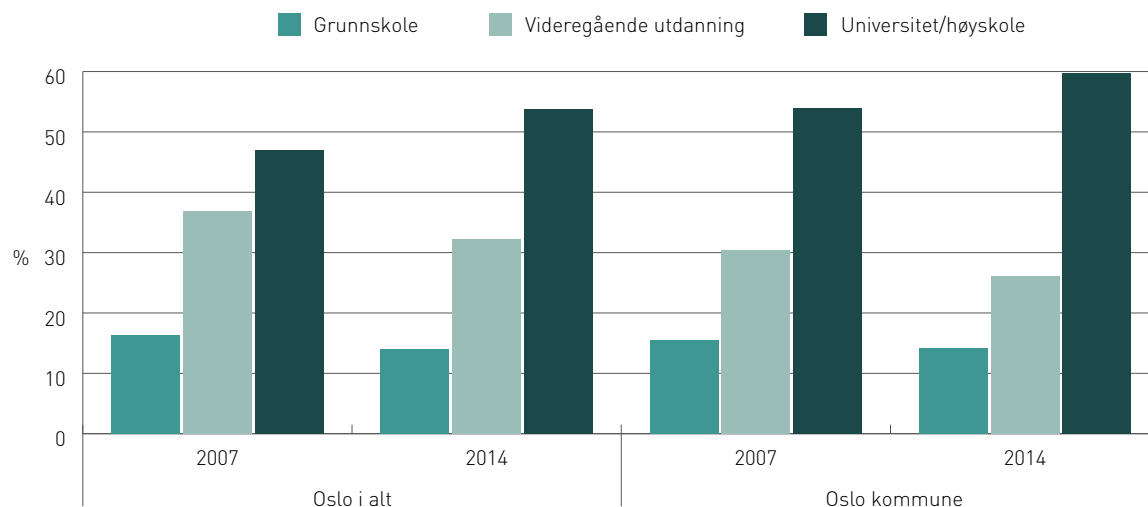
Arbeidsplasser i Oslo etter kjønn og alder

Det er liten forskjell i aldersstrukturen mellom de som arbeider i Oslo kommune og i Oslo som helhet. Figur 1 viser at Oslo kommune i 2007 hadde en større andel av ansatte under 40 år enn Oslo som helhet. For aldersgruppen 40-49 år er forskjellen minimal, men til gjengjeld hadde Oslo kommune en lavere andel over 50 år. Disse forskjellene er langt mindre i 2015, med unntak av aldersgruppen 40-49 år. Mens det er svært liten forskjell i aldersstrukturen mellom Oslo kommune og Oslo som helhet, er det stor forskjell når vi ser på kjønn.

Figur 2. Ansatte i Oslo i alt og Oslo kommune og etter kjønn i 4. kvartal 2007 og 2015.

Figur 3. Ansatte i Oslo i alt og i Oslo kommune etter utdanningsnivå i 4. kvartal 2007 og 2014

Oslo kommunes ansatte skiller seg fra Oslo som helhet ved at mer enn 2 av 3 ansatte er kvinner, mens det for Oslo som helhet er en liten overvekt av menn. I 2015 utgjorde menn 29,7 prosent av de ansatte i Oslo kommune, en økning på 2,1 prosentpoeng siden 2007. I Oslo som helhet var mannsandelen på 53,4 prosent i 2015 og denne andelen har ikke endret seg nevneverdig siden 2000. Veksten i antallet arbeidsplasser i Oslo og et stadig større innslag av arbeidstakere med innvandrerbakgrunn har ikke endret på

kjønnsfordelingen. I 2015 var andelen kvinner blant ansatte med innvandrerbakgrunn i Oslo kommune like stor som for ansatte med norsk landbakgrunn.

Høyt utdanningsnivå i Oslo kommune

Syssettingsstatistikken gir også mulighet til å se på utdanningsnivået til de som bor og arbeider i Oslo. Arbeidslivet i Oslo er preget av en større andel arbeidstakere med høyere utdanning enn andre fylker i Norge og denne andelen har vært

Tabell 3. Ansatte i Oslo kommune i alt etter hovedtjenesteområder i 4. kvartal 2011 og 2015

Organisasjon	Antall				Andeler		
	2011	2015	Differanse	% endring	2011	2015	Differanse
Bydeler	18 016	18 089	73	0,4	40,6	40,9	0,3
Utdanningsetaten	13 426	14 714	1 288	9,6	30,3	33,3	3,0
Helse- og velferd ⁶	7 478	6 235	-1 243	-16,6	16,9	14,1	-2,7
Tekniske etater ⁷	2 598	2 435	-163	-6,3	5,9	5,5	-0,3
Andre virksomheter ⁸	2 296	2 158	-138	-6,0	5,2	4,9	-0,3
Kommunale foretak ⁹	562	564	2	0,4	1,3	1,3	0,0
Oslo kommune i alt	44 376	44 195	-181	-0,4	100,0	100,0	-

jevnt økende siste 25 år. I 2015 hadde 55,5 prosent av de sysselsatte i Oslo høyere utdanning mens landsgjennomsnittet var på 32,2 prosent.

Som det framkommer av figur 3 er andelen med høyere utdanning blant ansatte i Oslo kommune enda større enn for Oslo som helhet. Nesten 60 prosent av de ansatte i Oslo kommune i 2015 hadde høyere utdanning. Andelen med høyere utdanning har økt med 6 prosentpoeng siden 2007. Andelen med videregående utdanning har gått ned, mens andelen med grunnskoleutdanning har vært stabil de siste årene. Denne utviklingen har vært parallell i Oslo helhet og i Oslo kommune.

Om ansatte i bydeler, etater og kommunale foretak

Oslo kommune er en stor organisasjon med stor spennvidde i oppgavene, fra tjenestetilbud til befolkningen via bydelene (primærhelsetjenesten, barnehager, barnevern, sosialhjelp og eldreomsorg m.m.), grunnskole- og videregående utdanning til forvaltningsoppgaver og drift og utvikling av teknisk infrastruktur m.m..

Tabell 3 viser at bydelene og Utdanningsetaten alene har henholdsvis over 40 prosent og 30 prosent av de ansatte i Oslo kommune. Hvis vi legger til etater innen helse og velferd som i 2015 stod for 14,1 prosent av de ansatte, utgjør disse

Tabell 4. Ansatte i Oslo kommune som er 40 år eller eldre etter hovedtjenesteområder 4. kvartal 2011 og 2015

Organisasjon	Antall				Andeler		
	2011	2015	Differanse	% endring	2011	2015	Differanse
Bydeler	8 699	8 861	162	1,9	48,3	49,0	0,7
Utdanningsetaten	7 056	7 310	254	3,6	52,6	49,7	-2,9
Helse- og velferd	4 111	3 282	-829	-20,2	55,0	52,6	-2,3
Tekniske etater	1 678	1 559	-119	-7,1	64,6	64,0	-0,6
Andre virksomheter	1 520	1 422	-98	-6,4	66,2	65,9	-0,3
Kommunale foretak	425	436	11	2,6	75,6	77,3	1,7
Oslo kommune i alt	23 489	22 870	-619	-2,6	52,9	51,7	-1,2

6. Helse- og velferd består av Barne- og familieetaten, Velferdsetaten, Helseetaten og Sykehjemsetaten

7. Tekniske etater består av Vann- og avløpsetaten, Brann- og redningsetaten, Energigjenvinningsetaten, Renovasjonsetaten, Eiendoms- og byfornyelsesetaten, Næringsetaten, Gravferdsetaten og Bymiljøetaten.

8. Byrådsavdelingene, Bystyrets sekretariat, Kommune-revisjonen, Helse- og sosialombudet, Kemnerkontor,

Rådhusets forvaltningstjeneste, Kommuneadvokaten, Beredskapsetaten, Utviklings- og kompetanseetaten, Kulturetaten, Kulturbyggene i Bjørvika, Munchmuseet, Kultur- og idrettsbygg Oslo KF og Plan- og bygningsetaten.

9. Kommunale foretak inkluderer Oslo Havn KF, Boligbygg KF, Kultur- og idrettsbygg Oslo KF, Omsorgsbygg KF og Undervisningsbygg Oslo KF.

Tabell 5. Kvinner i Oslo kommune etter hovedtjenesteområder i 4. kvartal 2011 og 2015

Organisasjon	Antall				Andeler		
	2011	2015	Differanse	% endring	2011	2015	Differanse
Bydeler	14 294	14 159	-135	-0,9	79,3	78,3	-1,1
Utdanningsetaten	9 087	9 778	691	7,6	67,7	66,5	-1,2
Helse- og velferd	5 885	4 859	-1 026	-17,4	78,7	77,9	-0,8
Tekniske etater	857	756	-101	-11,8	33,0	31,0	-1,9
Andre virksomheter	1 402	1 307	-95	-6,8	61,1	60,6	-0,5
Kommunale foretak	195	211	16	8,2	34,7	37,4	2,7
Oslo kommune i alt	31 720	31 070	-650	-2,0	71,5	70,3	-1,2

Tabell 6. Ansatte i Oslo kommune med høyere utdanning etter hovedtjenesteområder 4. kvartal 2011 og 2015

Organisasjon	Antall				Andeler		
	2011	2015	Differanse	% endring	2011	2015	Differanse
Bydeler	8 820	10 014	1 194	13,5	50,4	55,5	5,2
Utdanningsetaten	9 660	10 703	1 043	10,8	72,9	73,0	0,0
Helse- og velferd	3 358	3 363	5	0,1	46,1	54,1	8,0
Tekniske etater	881	960	79	9,0	34,4	39,4	5,0
Andre virksomheter	1 453	1 560	107	7,4	63,6	72,3	8,7
Kommunale foretak	249	280	31	12,4	44,5	49,6	5,1
Oslo kommune i alt	24 421	26 880	2 459	10,1	56,2	61,0	4,8

tjenesteområdene til sammen 88,3 prosent av de ansatte i Oslo kommune i 2015. De mer teknisk orienterte etater, andre etater og kommunale foretak stod i 2015 for bare 11,7 prosent av de ansatte.

Kommunens ansatte etter alder

I 2015 var 51,7 prosent av de ansatte i Oslo kommune 40 og eldre år. Det er en grunnleggende forskjell mellom bydelene, utdanning og helse- og

velferdsområder på den side og etater ellers og kommunale foretak på den andre siden. Bydelene har en andel på 49 prosent med personer som er 40 år eller eldre, mens i kommunale foretak er hele 77,3 prosent av de ansatte 40 år eller eldre.

Kjønnsfordeling i Oslo kommune

Oslo kommune har som vi var inne på ovenfor en høy andel kvinner, men det er forskjell

Tabell 7. Ansatte i Oslo kommune med innvanderbakgrunn etter hovedtjenesteområder 2011 og 2015

Organisasjon	Antall				Andeler		
	2011	2015	Differanse	% endring	2011	2015	Differanse
Bydeler	5 381	5 727	346	6,4	29,9	31,7	1,8
Utdanningsetaten	2 327	2 926	599	25,7	17,3	19,9	2,6
Helse- og velferd	2 812	2 441	-371	-13,2	37,6	39,2	1,6
Tekniske etater	388	342	-46	-11,9	14,9	14,0	-0,9
Andre virksomheter	291	283	-8	-2,7	12,7	13,1	0,5
Kommunale foretak	65	82	17	26,2	11,6	14,5	2,9
Oslo kommune i alt	11 264	11 801	537	4,8	25,4	26,7	1,3

mellom tjenesteområdene. Bydelene og etater som produserer helse- og velferdstjenester har en kvinneandel på 86,3 prosent. Dette er høyere enn gjennomsnittet for Oslo kommune på 70,3 prosent. Lavest andel hadde tekniske etater og kommunale foretak med henholdsvis 31 og 37,4 prosent. Dette er nesten halvparten av gjennomsnittet for Oslo kommune. Gruppen «Andre etater» har en kvinneandel på 60,6 prosent. Som vi viste ovenfor har det vært en økning i andelen menn i Oslo kommune siden 2007. Tabell 5 viser at mannsandelen har økt innenfor alle tjenesteområdene med unntak av kommunale foretak. Selv om andelen menn har økt noe de siste årene, er Oslo kommune fortsatt en arbeidsplass med et klart flertall kvinner.

Høyere utdanning

Av kommunens hovedtjenesteområder har Utdanningsetaten den høyeste andelen ansatte med høyere utdanning, dvs. 73 prosent. Det er antakelig også en av de etatene som har flest stillinger som krever at de ansatte har høyere utdanning. Gruppen «Andre virksomheter» har en andel på 72,3 prosent med høyere utdanning som

er omtrent på samme nivå som Utdanningsetaten. Resten av tjenesteområdene har en andel med høyere utdanning som ligger lavere enn gjennomsnittet for Oslo kommune på 61 prosent. Lavest kommer de tekniske etatene med en andel på 39,4 prosent.

Behovet for ansatte med høyere utdanning vil variere mellom virksomhetene i Oslo kommune. Samtidig er det virksomheter som f.eks. Utdanningsetaten som må stille krav til formell kompetanse på universitets- og høyskolenivå. Andelen med høyere utdanning har økt jevnt gjennom mange år både i Oslo kommune og i landet for øvrig, og denne utviklingen vil antakelig fortsette i årene framover.

Innvandrerbakgrunn

Som vi fastslo ovenfor så har det vært en klar økning i andel med innvandrerbakgrunn i Oslo kommune siden 2007. Av den grunn er det ikke uventet at de fleste bydeler, etater og kommunale foretak har en høyere andel ansatte med innvandrerbakgrunn i 2015 enn i 2011. Etater innen helse- og velferdsområdet har samlet sett en

andel på 39,2 prosent og har den helt klart høyeste andelen ansatte med innvandrerbakgrunn, mens også bydelene med 31,7 prosent har en høyere andel enn gjennomsnittet for Oslo kommune på 26,7 prosent. Lavest ligger de andre tjenestemårådene med andel på vel 14 prosent som er godt under gjennomsnittet for Oslo kommune.

De høye andelene ansatte med innvandrerbakgrunn i bydelene og innen helse- og velferdsområdet har sammenheng med at det der er mange stillinger med forholdsvis lave krav til formell kompetanse. Andelen ansatte med innvandrerbakgrunn kommer til å fortsette å øke i Oslo

kommune i årene framover som konsekvens av at andelen av befolkningen med innvandrerbakgrunn trolig kommer til å øke i Oslo og Akershus.

Noen nøkkeltall om ansatte i kommunens ulike virksomheter er gitt i tabell 8.

Forfatter:

Niels Henning Gundersen, Byrådsavdeling for finans, Oslo kommune

10. SSB gir ikke tall for organisatoriske enheter med færre enn 100 ansatte. Disse virksomhetene er lagt til nærliggende enheter.

11. Næringsetaten er lagt til Eiendom- og byfornyelsesetaten

12. Bystyrets sekretariat inneholder også Kommunerevisjonen og Helse- og sosialombudet

13. Museene er en sammenslåing av Kulturbyggene I Bjørvika, Byantikvaren, Munchmuseet og Kultur- og idrettsbygg Oslo KF

14. Rådhusets forvaltningstjeneste omfatter også Kommuneadvokaten og Beredskapsetaten

Tabell 8. Ansatte i Oslo kommune etter antall og prosentandeler for 4. kvartal 2015¹⁰

		Antall		Andeler			
		Ansatte	Ansatte	Alder 40+	Kvinner	Høyere utdanning	Innvandrer-bakgrunn
Bydeler	Bydel 01 Gamle Oslo	1 606	3,6	51,7	77,0	52,4	38,0
	Bydel 02 Grunerløkka	1 421	3,2	47,6	74,6	45,9	36,1
	Bydel 03 Sagene	1 231	2,8	43,0	77,3	55,6	29,1
	Bydel 04 St. Hanshaugen	729	1,6	37,4	75,0	59,4	30,6
	Bydel 05 Frogner	920	2,1	38,0	75,5	53,1	28,4
	Bydel 06 Ullern	800	1,8	42,0	77,5	54,8	28,8
	Bydel 07 Vestre Aker	1 037	2,3	45,5	76,6	53,1	26,4
	Bydel 08 Nordre Aker	1 343	3,0	40,7	74,3	56,9	18,8
	Bydel 09 Bjerke	1 222	2,8	49,0	76,8	49,1	35,2
	Bydel 10 Grorud	1 110	2,5	48,6	82,2	46,1	31,2
	Bydel 11 Stovner	1 172	2,7	55,6	81,7	45,7	37,8
	Bydel 12 Alna	1 503	3,4	56,8	80,2	45,8	40,9
	Bydel 13 Østensjø	1 558	3,5	58,0	81,4	47,1	27,2
	Bydel 14 Nordstrand	1 357	3,1	48,2	79,5	47,4	26,0
	Bydel 15 Søndre Nordstrand	1 080	2,4	59,7	83,2	51,0	36,5
	Utdanningsetaten	14 714	33,3	49,7	66,5	72,9	19,9
Hels- og velferd	Barne- og familieetaten	567	1,3	49,9	70,0	72,8	11,7
	Helseetaten	869	2,0	47,3	80,1	61,8	30,6
	Sykehjemsetaten	3 763	8,5	53,5	84,7	36,2	51,1
	Velferdsetaten	1 036	2,3	55,6	55,7	66,8	17,9
Tekniske etater	Brann- og redningsetaten	453	1,0	48,8	10,6	16,9	5,5
	Bymiljøetaten	655	1,5	63,2	37,1	38,8	15,5
	Eiendoms- og byfornyelsesetaten ¹¹	182	0,4	59,3	59,9	71,2	6,7
	Energigjenvinningsetaten	128	0,3	76,6	14,1	23,3	20,6
	Gravferdsetaten	130	0,3	83,8	31,5	18,7	16,2
	Renovasjonsetaten	291	0,7	61,9	38,1	35,9	21,1
	Vann- og avløpsetaten	596	1,3	72,0	31,2	33,1	15,7
Andre virksomheter	Byrådsavdelingene	312	0,7	79,8	60,6	83,0	4,5
	Bystyrets sekretariat m.fl. ¹²	158	0,4	69,6	63,3	76,8	9,6
	Kemnerkontor	287	0,6	68,3	68,6	49,1	14,2
	Kulturetaten	414	0,9	58,9	67,4	74,1	14,1
	Museene ¹³	153	0,3	69,9	51,0	82,0	13,7
	Plan- og bygningsetaten	476	1,1	55,5	58,2	57,1	14,5
	Rådhusets forvaltningstjeneste ¹⁴	111	0,3	59,5	42,3	43,9	26,1
	Utviklings- og kompetanseetaten	247	0,6	75,3	56,7	49,2	14,7
Kommunale foretak	Boligbygg Oslo KF	126	0,3	70,6	46,0	44,6	13,2
	Omsorgsbygg Oslo KF	160	0,4	80,0	32,5	41,0	24,4
	Oslo Havn KF	120	0,3	88,3	28,3	30,3	9,2
	Undervisningsbygg Oslo KF	158	0,4	71,5	42,4	66,9	9,5
Oslo kommune i alt		44 195	100,0	51,7	70,3	56,2	26,7

OSLOSPEILET

MER INFORMASJON:

Oslostatistikken: www.oslo.kommune.no/statistikk

Abonner på oppdatert statistikk om miljø, helse, befolkningsutvikling og/eller utdanning ved å sende en mail til oslostatistikken@byr.oslo.kommune.no og si hvilke tema du er interessert i.

Oslo kommune

RETURADRESSE:

Oslo kommune,
Byrådsavdeling for finans
Rådhuset, 0037 OSLO